

Nr 12.

Ankom till riksdagens kansli den 27 mars 1941 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av vattenlagen m. m. dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 7 februari 1941 dagtecknad proposition, nr 45, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll,

dels föreslagit riksdagen att antaga följande vid propositionen fogade förslag till

1) L a g

om ändring i vissa delar av vattenlagen.

Härigenom förordnas, att 8 kap. vattenlagen den 28 juni 1918 (nr 523) samt, i nedan intagna delar, 2, 3, 9, 10, 11 och 13 kap. nämnda lag¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt i det följande angives:

2 KAP.

Om byggande i vatten och om vattentäkt.

14 §.

Tarvas för — — — är stadgat.

Där vid — — — motsvarande tillämpning.

Erfordras till skydd mot förorening av vattendrag, sjö eller annat vattenområde, att å annan tillhörig fastighet lägges besvär eller last, skall ock vad i första stycket är stadgat äga tillämpning. Meddelas beslut härom, skall vattenrättsdomaren ofördröjligen göra anmälan om beslutet hos inskrivningsdomaren; och varde med anmälan så förfaret, som om bevis angående verkställd utmätning av fast egendom finnes föreskrivet.

35 §.

I vatten — — — nödgats utgiva.

Vad sålunda — — — däri nedsköljas.

¹ Senaste lydelse av 9 kap. 47 § och 11 kap. 29 § se 1919: 425; av 3 kap. 9 §, 8 kap., 10 kap. 32—34, 38, 40, 43, 44, 48, 51, 53, 55, 58, 64, 68, 74, 77, 79, 80 och 82 §§ samt 11 kap. 5, 45, 56, 65, 91, 92 och 94 §§ se 1920: 459; av 11 kap. 2 § se 1925: 61; av 11 kap. 59 § se 1932: 138; av 11 kap. 95 § se 1932: 208; av 11 kap. 4 § se 1936: 70; och av 2 kap. 38 §, 9 kap. 1 §, 10 kap. 67 §, 11 kap. 17, 21, 26, 27, 32, 33, 36, 37, 46, 62, 63, 67, 75, 83 och 88 §§ samt av 13 kap. 8, 11 och 12 §§ se 1939: 146.

Om förebyggande av förorening i vattendrag, sjö eller annat vattenområde meddelas, utöver vad i 14 § sägs, bestämmelser i 8 kap.

38 §.

Där arbete, som ovan sägs, avser huvudsakligen anläggande av vattentäkt eller utförande av vattenreglering eller inrättande, utvidgande eller förbättrande av allmän farled eller av allmän flottled, torrläggning av mark eller avledande av kloakvatten eller industriellt avloppsvatten, skola stadgandena i 2—37 §§ av förevarande kap. äga tillämpning endast, såvitt sådant finnes för varje fall i 42—61 §§ av detta kap. eller i 3, 5, 6, 7 eller 8 kap. föreskrivet.

Är fråga — — — för annat.

3 KAP.

Om vattenreglering.

9 §.

Visas, efter det vattenreglering, som i 1 § sägs, blivit utförd, att densamma länder till stadigvarande nytta för allmän hamn eller annan allmän farled eller för anläggning, varigenom kloakvatten eller industriellt avloppsvatten avledes, må ägaren av farleden eller anläggningen, där den vunna nyttan kan uppskattas till visst penningbelopp, på talan av deltagarna förpliktas att antingen på en gång eller med fördelning på visst antal år erlägga högst så stor del av nämnda belopp, som svarar mot förhållandet mellan å ena sidan företagets anläggningskostnad och å den andra den beräknade båtnaden därav i sådant hänseende, som i 3 § avses. Å oguldet kapitalbelopp skall gäldas ränta efter den räntefot, som finnes skälig. För bidrag, som nu nämnts, förvärfvas ej delaktighet i företaget, och vare förty bidragsgivaren ej skyldig att taga del i framtida kostnad för detta.

Vad sålunda — — — flottleds anläggningskostnad.

Anslag, som — — — givit anslaget.

8 KAP.

Om avloppsvatten.

Inledande bestämmelser.

1 §.

För avledande av spillvatten och annan flytande orenlighet från samhälle eller fastighet skola gälla de villkor, som nedan i detta kap. för varje fall stadgas.

Spillvatten och orenlighet, som härrör från bostäder eller från verksamhet, vilken icke är att hänföra till industriell rörelse, benämnes i denna lag kloakvatten. Spillvatten och orenlighet, som härrör från industriell rörelse, benämnes industriellt avloppsvatten.

I fråga om vattens avledande för torrläggning av mark inom stadsplan,

som ej sker för viss eller vissa fastigheters räkning, eller för torrläggning av begravningsplats skall gälla vad om avledande av kloakvatten stadgas.

2 §.

Vad i denna lag sägs om avledande av kloakvatten eller industriellt avloppsvatten skall i tillämpliga delar gälla jämväl utkastande, utsläppande eller uppläggande av fast avfall från samhälle eller fastighet så, att vattendrag, sjö eller annat vattenområde därav kan förorenas. Konungen eller myndighet, som av Konungen utses, äger meddela särskilda bestämmelser till förebyggande av sådan vattenförorening. I enahanda ordning må ock meddelas erforderliga föreskrifter till förhindrande av att vatten förorenas genom avfall från fartyg.

Utöver de bestämmelser, som meddelas i detta kap., skall gälla vad i hälsovårdsstadgan eller eljest ur hälsovårdssynpunkt föreskrives.

Om avledande av kloakvatten.

Om kloakledningar.

3 §.

Kloakledning skall göras täckt, såframt ej med hänsyn till särskilda förhållanden öppen ledning må tillstädjas.

I övrigt skall kloakledning inrättas så, att ändamålet må utan oskäligen kostnad vinnas med minsta intrång och olägenhet för annan.

4 §.

Tarvas för avledande av kloakvatten, att ledning framdrages över annan tillhörig fastighet, vare ägaren av den fastighet pliktig att mot ersättning, som i 9 kap. sägs, tåla intrånget därav.

5 §.

Där för avledande av kloakvatten erfordras, att genom väg eller genom järnvägs eller spårvägs banvall eller stationsområde avlopp anordnas eller ock befintligt sådant utvidgas eller fördjupas, skall arbetet bekostas av anläggaren samt ombesörjas av vägens, järnvägens eller spårvägens ägare, såvitt ej denne hellre vill överlämna arbetet åt anläggaren.

Vad nu sagts om ägare av väg skall i fråga om allmän väg avse väghållaren.

6 §.

Skall allmän väg eller därtill hörande bro eller trumma byggas eller ändras och påfordrar, innan arbetet påbörjas, någon, som för avledande av kloakvatten är eller kan bliva i behov av avlopp genom vägen, att sådant anordnas i enlighet med av honom framlagd, av sakkunnig person uppgjord plan, åligger väghållaren att sålunda utföra arbetet, där det kan ske utan

men för väganläggningens brukbarhet och framtida bestånd; och njute ersättning därför med det belopp, varmed väganläggningen och underhållet därav må fördyras. Underlåtes det, må, därest avlopp sedermera påfordras, större kostnad än nyss sagts ej åläggas den som är i behov av avloppet.

Vad ovan stadgats skall äga motsvarande tillämpning å järnväg och spår-
väg, för vilken särskild banvall finnes anlagd, jämte därtill hörande broar
och trummor.

7 §.

I den mån ej detta kap. innehåller särskilda föreskrifter skall vad i 7 kap. 5, 12 och 16—19 §§ är stadgat om upptagande av dike i tillämpliga delar gälla även beträffande kloakledningar.

8 §.

Kloakledning skall, om någons rätt kan vara därav beroende, av ägaren behörigen underhållas.

9 §.

Kan kloakledning, som skall byggas för ett samhälle, lämpligen inrättas för avledande jämväl av annat samhälles kloakvatten, skall, där det från sistnämnda samhälle påfordras, ledningen så byggas.

Finnes kloakledning, som ett samhälle vill anlägga, med väsentlig fördel kunna användas för avledande av kloakvatten jämväl från annat samhälle, som är i behov av kloakledning, vare sistnämnda samhälle pliktigt att taga del i ledningens anläggande, där ej särskilda omständigheter föranleda att med frågan om dess deltagande i företaget skäligen bör anstå.

10 §.

Anläggningskostnaden för ledning, varom i 9 § förmåles, varde, i den mån ledningen är gemensam för två eller flera samhällen, mellan samhällena fördelad med hänsyn tagen till mängden och beskaffenheten av det kloakvatten, som från vart samhälle skall avledas; dock vare ej något samhälle pliktigt att för avledande av sitt kloakvatten sammanlagt vidkännas större kostnad än om samhället anlagt särskild ledning eller att bidra med större belopp än med hänsyn till samhällets nytta av företaget kan anses rimligt.

Har ett samhälle på sätt och för ändamål, som i 6 § sägs, förskjutit medel, äge det tillgodonjuta ersättning för denna utgift med skälig ränta därå, dock högst med det belopp, vartill nyttan av utgiften må skattas.

Vad i första stycket är stadgat om anläggningskostnaden skall äga motsvarande tillämpning i fråga om kostnaden för den gemensamma ledningens skötsel och underhåll.

11 §.

Vill samhälle leda kloakvatten till kloakledning, som redan anlagts för annat samhälles räkning, må det ej förvägras, utan så är att väsentlig olägenhet vållas därav och avledning kan ändamålsenligt beredas på annat sätt.

Har ett samhälle inrättat kloakledning så, att den med väsentlig fördel kan användas för avledande av kloakvatten jämväl från annat samhälle, vare sistnämnda samhälle pliktigt att, när det varder i behov av kloakledning, ingå i företaget, där ej särskilda omständigheter föranleda att med frågan om dess deltagande i företaget skäligen bör anstå.

12 §.

Om fördelning av kostnaderna för gemensam ledning i fall, varom i 11 § förmåles, gälle vad i 10 § stadgas, med iakttagande av att skyldigheten att delta i anläggningskostnaden skall fastställas med hänsyn tagen till ledningens värde i befintligt skick. Finnes nödigt, att ledningen utvidgas eller annorledes förändras, vare det samhälle, som berättigats eller förpliktats att ingå i företaget, ej skyldigt att taga del i redan nedlagd kostnad, som till följd av ändringen varder onyttig.

13 §.

Tarvas ombyggnad av kloakledning, som är för två eller flera samhällen gemensam, skall vad här ovan är stadgat om ny ledning äga motsvarande tillämpning.

Sker ombyggnaden på yrkande av ett samhälle och är densamma ej tillräckligt erforderlig för det eller de andra samhällenas räkning, vare samhället, som sist sagts, ej pliktigt att bidra till ombyggnaden i vidare mån än samhällets utgifter till ledningens skötsel och underhåll beräknas bliva för framtiden minskade. Varder kostnaden för ledningens skötsel och underhåll genom ombyggnaden ökad, vare sistnämnda samhälle ej skyldigt att taga del i sådan ökning.

14 §.

Vad i 9—13 §§ är stadgat i fråga om två eller flera samhällen skall, med de avvikelser, som föranledas av bestämmelserna i 15 och 16 §§, äga motsvarande tillämpning med avseende å två eller flera fastigheter.

Lag samma vare beträffande samhälle och en eller flera fastigheter, som ej ingå i samhällets stadsplan. I fråga om företag, som är gemensamt för samhälle och därtill hörande, å område utom stadsplanen belägna fastigheter, skall vid fördelning av kostnaderna skälig hänsyn tagas jämväl till samhällets skyldighet att svara för allmänna sanitära intressen.

15 §.

Varda ett flertal fastigheter delaktiga i samma kloakledning, må, i den mån ej ledningens längd eller arten av förefintlig bebyggelse eller eljest särskilt förhållande till annat föranleder, fastigheterna förklaras pliktiga att delta i kostnaden för hela ledningen, ändå att kloakvatten från dem tillledes på skilda ställen.

16 §.

Ägare av fastighet, som ej är sökande till företag, varom ovan sägs, och ej heller förenat sig med sökanden om företaget eller fört talan, som föranlett

större anläggning än sökanden äskat, må berättigas att erlægga å honom belöpande bidrag till anläggningskostnaden med fördelning på visst antal år efter ty i varje fall prövas skäligt. Å oguldet kapitalbelopp skall beräknas ränta efter den räntefot, som finnes skälig.

17 §.

Vad ovan i 3—16 §§ är stadgat skall ej äga tillämpning beträffande avledande inom stadsplan av kloakvatten från byggnader, tomter, gator eller andra platser inom det stadsplanelagda området.

Om ledningar för såväl avledande av kloakvatten som torrläggning av mark.

18 §.

Vill någon leda kloakvatten till ledning, som skall byggas eller är anlagd för torrläggning av mark, gälle därom vad i 9 § första stycket och 11 § första stycket är stadgat.

Finnes ledning, som skall byggas eller är anlagd för torrläggning av mark, med väsentlig fördel kunna användas jämväl för avledande av kloakvatten från samhälle eller fastighet, som är i behov av ledning för sådant ändamål, skall vad i 9 § andra stycket och 11 § andra stycket är stadgat om skyldighet att ingå i kloakledningsföretag lända till efterrättelse.

Med avseende å fördelning av kostnaderna för ledning, som i denna § avses, mellan torrlägningsföretaget, å ena, samt den, som berättigats eller förpliktats att ingå i företaget med hänsyn till möjligheten att använda ledningen jämväl för avledande av kloakvatten, å andra sidan, skola bestämmelserna i 10, 12 och 13 §§ äga motsvarande tillämpning. I fråga om anstånd med gäldandet av bidrag till anläggningskostnaden skall 16 § lända till efterrättelse.

19 §.

Ägare av mark, varifrån vattnet har naturligt fall åt det håll, där ledning för avledande av kloakvatten skall byggas eller är anlagd, vare berättigad att för markens torrläggning leda vattnet till ledningen under de förutsättningar och villkor i övrigt, som ovan finnas stadgade i fråga om inledande av kloakvatten i kloakledning.

Finnes ledning för avledande av kloakvatten vara till väsentlig nytta för marks torrläggning, vare ägare av mark, som har båtnad av företaget, pliktig att taga del i detta efter ty prövas skäligt; dock vare han ej skyldig vidkännas större bidrag till kostnaden för företaget eller att gälda å honom belöpande bidrag på andra villkor än om företaget allenast avsett torrläggning av mark.

20 §.

Vid bedömande, huruvida ledning må användas för såväl avledande av kloakvatten som torrläggning av mark, skall iakttagas, att erforderlig rening av kloakvattnet ej må förhindras eller väsentligt försvåras.

Kloakvattnet bör, där det lämpligen kan ske, underkastas erforderlig rening, innan det tillföres ledningen.

21 §.

Varda två eller flera fastigheter på grund av båtnad genom torrläggning av mark delaktiga i företag, som i 18 eller 19 § sägs, skall den del av kostnaden för företaget, som på grund av sagda båtnad åvilar fastigheterna, mellan dem fördelas efter ty i 7 kap. om dikningssamfällighet är stadgat.

22 §.

Vad ovan i 18—21 §§ är stadgat skall ej äga tillämpning å ledning inom stadsplan för torrläggning av mark inom det stadsplanelagda området eller för avledande av kloakvatten från byggnader, tomter, gator eller andra platser inom detta område, dock att vad i 19 § första stycket är stadgat skall gälla jämväl ledning, som nu sagts.

Om åtgärder till motverkande av förorening genom kloakvatten.

23 §.

Den, som avleder eller ämnar avleda kloakvatten till vattendrag, sjö eller annat vattenområde, vare skyldig att, i den mån det kan anses skäligt, vidtaga erforderliga åtgärder till motverkande av förorening.

24 §.

Tarvas för renande av kloakvatten, innan det utsläppes i vattendrag, sjö eller annat vattenområde, att anläggning utföres å annan tillhörig fastighet, vare ägaren av den fastighet pliktig att mot ersättning, som i 9 kap. sägs, tåla intrånget därav; dock må ej för ändamål, som nu sagts, tagas i anspråk tomtplats, trädgård eller park, där det utan synnerlig olägenhet kan undvikas.

25 §.

De bestämmelser, som i 3 och 8—16 §§ meddelats beträffande kloakledning, skola i tillämpliga delar lända till efterrättelse jämväl i fråga om åtgärd till motverkande av förorening genom kloakvatten, innan det utsläppes i vattendrag, sjö eller annat vattenområde.

26 §.

Tarvas för motverkande av förorening genom kloakvatten, att nya eller ändrade bestämmelser om vattenhushållningen vid byggnad i vatten meddelas eller att sådan byggnad utrives eller ändras eller att eljest särskild åtgärd vidtages i vatten, skall vad i 2 kap. om byggande i vatten är stadgat lända till efterrättelse; dock utgöre bestämmelserna i 3 § första stycket nämnda kap. icke hinder för åtgärd, som nu nämnts.

27 §.

Är åtgärd, som i 26 § sägs, behöblig till följd av att kloakvatten avledes från två eller flera samhällen, vare ettvarst samhälle pliktigt att taga del i företaget efter ty provas skäligt.

28 §.

Har, där två eller flera samhällen avleda kloakvatten till samma vattenområde, något samhälle vidtagit åtgärder för renande av sitt kloakvatten, må samhälle, som alltjämt förorenar vattenområdet, förpliktas att, intill dess samhället vidtager motsvarande åtgärder för renande av sitt kloakvatten, årligen utgiva bidrag till kostnaden för förstnämnda åtgärder efter ty provas skäligt.

29 §.

Vad i 27 och 28 §§ är stadgat i fråga om två eller flera samhällen skall äga motsvarande tillämpning med avseende å två eller flera fastigheter så ock beträffande samhälle och en eller flera fastigheter, som ej äro belägna inom samhällets stadsplan.

30 §.

Vållar förorening genom kloakvatten olägenhet, som är av någon betydelse, skall, såframt ej olägenheten med hänsyn till förhållandena å orten skäligen bör tålas, ersättning därför givas. Kan ersättningens belopp lämpligen uppskattas på förhand, varde ersättning för framtiden bestämd efter ty i 9 kap. skils, om det å någöndera sidan påfordras.

Om avledande av industriellt avloppsvatten.

31 §.

Vad i 3—22 §§ är stadgat om kloakvatten och ledning för avledande av kloakvatten skall äga motsvarande tillämpning i fråga om industriellt avloppsvatten.

32 §.

Ej må någon så avleda industriellt avloppsvatten, att genom förorening av vattendrag, sjö eller annat vattenområde ur allmän eller enskild synpunkt uppkommer olägenhet av någon betydelse, med mindre föroreningens förebyggande provas kräva åtgärder, som ej skäligen kunna fordras.

Kan avloppsvattnet från fabrik eller annan industriell inrättning befaras genom förorening av vattendrag, sjö eller annat vattenområde medföra, att fiskerinäring av större betydenhet lider väsentligt förfång eller att eljest allmänna intressen i avsevärd mån förnärmas, må medgivande till utsläppande

av avloppsvattnet lämnas allenast, såframt Konungen, efter hemställan av vattendomstolen, förklarar, att med hänsyn till fabriken eller inrättningens betydelse för näringslivet eller för orten eller eljest från allmän synpunkt hinder däremot ej möter.

33 §.

Vad i 24—29 §§ är föreskrivet om åtgärder till motverkande av förorening genom kloakvatten samt kostnaden därför skall äga motsvarande tillämpning beträffande industriellt avloppsvatten. Avledes avloppsvattnet från fabrik eller inrättning, som är belägen inom stadsplan, icke genom samhället tillhörig avloppsledning, vare därvid så ansett, som om fabriken eller inrättningen vore belägen utom det stadsplanlagda området.

34 §.

Kan utsläppandet av industriellt avloppsvatten i vattendrag, sjö eller annat vattenområde antagas medföra avsevärt men för fiske, må ägaren av den fabrik eller inrättning, varifrån avloppsvattnet härrör, förpliktas att till befrämjande av fisket inom landet erlägga en årlig avgift med minst tjugufem och högst tretusen kronor.

Avgift, som nu sagts, skall bestämmas efter ty skäligen finnes med fäst avseende bland annat därå, om avloppsvatten utsläppes till större eller mindre myckenhet eller är mer eller mindre skadligt för fisket, om den, som utsläpper avloppsvattnet, förpliktats att ersätta skada å fiske eller att vidtaga åtgärder till motverkande av vattenförorening, vare sig genom anordningar till fiskets bestånd eller eljest, samt om dylika åtgärder för honom medföra större eller mindre kostnad.

Huru avgift, varom i denna § förmäles, skall indrivas och för det därmed avsedda ändamålet användas, därom förordnar Konungen.

35 §.

I fråga om ersättning för olägenhet av förorening genom industriellt avloppsvatten skall vad i 30 § är stadgat äga motsvarande tillämpning.

36 §.

För avledande av avloppsvatten från fabrik eller annan industriell inrättning inom samhälles stadsplanlagda område till samhället tillhörig avloppsledning äge samhället föreskriva de villkor, som på grund av avloppsvattnets beskaffenhet skäligen kunna anses erforderliga. Sedan avloppsvattnet inlets i ledningen, är samhället ansvarigt för behövliga åtgärder till motverkande av förorening genom avloppsvattnet ävensom för skada, som vållas genom sådan förorening.

Beslut i fråga, som i första stycket första punkten sägs, skall underställas Konungens befallningshavandes prövning.

37 §.

Konungen äger meddela förbud, för hela riket eller viss del av riket, mot att anlägg vissa fabriker eller andra industriella inrättningar, innan frågan om erforderliga åtgärder till motverkande av vattenförorening blivit prövad enligt denna lag, eller mot att, innan sådan prövning verkställts, utsläppa industriellt avloppsvatten i vattendrag, sjö eller annat vattenområde till större mängd, med annan sammansättning eller på annat sätt än förut.

Konungen må ock, där det med hänsyn till landets djur- eller växtvärld eller eljest ur naturskyddssynpunkt finnes vara av särskild betydelse, med avseende å visst område meddela förbud mot all förorening genom industriellt avloppsvatten, såvitt det prövas kunna ske utan att innehavaren av fabrik eller inrättning, som anlagts innan förbudet meddelats, lider oskäligt intrång.

Gemensamma bestämmelser.

38 §.

Vill någon begagna sig av rättighet, som i 4, 5 eller 24 § sägs, eller erhålla prövning av fråga angående delaktighet i företag eller bidragsskyldighet, som i detta kap. avses, eller av fråga, under vilka villkor han må utsläppa kloakvatten eller industriellt avloppsvatten i vattendrag, sjö eller annat vattenområde, må ansökan därom ingivas till vattendomstolen och varde målet därefter prövat i den ordning, som i 11 kap. stadgas för ansökningsmål; dock att, där det finnes lämpligt, vattenrättsdomaren eller vattendomstolen äger förordna, att målet skall behandlas vid syneförrättning, som i 10 kap. 32 § sägs. Där mål, som avser både avledande av kloakvatten eller industriellt avloppsvatten och torrläggning av mark, efter ty nu sagts hänvisas till syneförrättning, bör, där så kan ske, till ledning vid förordnande av förrättningsman angivas, vilket ändamål bör anses som företagets hudsakliga.

Ansökan, som i första stycket avses, må ock ingivas till Konungens befallningshavande; och varde målet i ty fall städse behandlat vid syneförrättning, som i 10 kap. 32 § sägs.

Synemännens utlåtande angående företaget skall, såvitt ej Konungen för vissa fall stadgar undantag, underställas vattendomstolens prövning; dock må ej vattendomstolen ingå i bedömande av frågor rörande ersättning i vidare mån än som föranledes av anförda besvär eller av ändrade anordningar eller föreskrifter rörande företagets utförande.

39 §.

Innefattar vattendomstolens laga kraft ägande beslut eller synemäns utlåtande, varvid skall bero, medgivande till företag, som i detta kap. avses,

vare beslutet eller utlåtandet gällande mot envar, dock med de inskränningar, som följa av bestämmelserna i 40—44 §§ här nedan samt av vad i 9 kap. ävensom i 10 kap. 77 och 78 §§ och 11 kap. 69 § finnes stadgat om förnyad prövning i vissa fall. Om begränsad rättsverkan i visst fall av vattendomstolens beslut skils i 11 kap. 61 § andra stycket.

Om verkan av vattendomstolens beslut i fall, som jämlikt 26 § skola bedömas enligt 2 kap., skall gälla vad i sistnämnda kap. är stadgat.

40 §.

Föreskrift, som efter ansökan, varom i 38 § förmäles, meddelats angående villkoren för utsläppande av kloakvatten eller industriellt avloppsvatten i vattendrag, sjö eller annat vattenområde, må, efter det tio år förflutit från det beslutet därom vann laga kraft eller när eljest väsentligt ändrade förhållanden inträtt, av vattendomstolen ändras efter ty skäligt finnes.

Vållas genom vattnets utsläppande betydande olägenhet, som vid beslutets eller utlåtandets meddelande icke förutsetts, må vattendomstolen ock meddela ändrade föreskrifter, som äro ägnade att förebygga eller i största möjliga mån minska olägenheten för framtiden.

Vattendomstolens beslut eller synemäns utlåtande vare ej hinder för Konungens befallningshavande att, när särskilda omständigheter föreligga, meddela de föreskrifter, som föranledas härav.

41 §.

Har ersättning för skada eller intrång av förorening genom kloakvatten eller industriellt avloppsvatten efter ty i 9 kap. 47 § skils bestämts att utgå medelst årlig avgift till visst belopp, vare beslutet icke hinder för vattendomstolen att, i sammanhang med beslut om nya eller ändrade föreskrifter till motverkande av förorening eller då eljest ändrade förhållanden inträtt, meddela sådana ändrade bestämmelser rörande ersättningen och sättet för dess utgående, som därav föranledas.

Har ersättning för skada eller intrång, varom ovan sägs, ej bestämts genom uppskattning på förhand, stånde den skadelidande fritt att föra talan om ersättning i den ordning i 11 kap. för stämningssmål är stadgad.

42 §.

Där genom utförande i enlighet med beslut eller utlåtande, varom i 39 § förmäles, av företag, som med beslutet eller utlåtandet avses, i annat hänseende än i 40 § sägs vållas skada eller intrång, som vid beslutets eller utlåtandets meddelande icke förutsetts, må utan hinder av bestämmelserna i 39 § den, som lider skadan eller intrånget, framställa anspråk å ersättning enligt reglerna i 9 kap.; dock skall sådant anspråk för att kunna upptagas

till prövning anmälas hos vattendomstolen inom fem år eller den längre tid, högst tolv år, som genom beslutet eller utlåtandet må hava föreskrivits, räknat från utgången av den för företagens fullbordande genom beslutet eller utlåtandet eller ock sedermera i anledning av sökt anstånd bestämda tiden.

Är skada eller intrång, som i första stycket avses, av betydighet, må inom tid, som gäller för anmälan av anspråk enligt nämnda stycke, talan föras om vidtagande på företagens bekostnad av sådana åtgärder, som utan att förnärma tredje mans rätt eller för företaget medföra väsentlig olägenhet äro ägnade att förebygga eller i största möjliga mån minska skadan eller intrånget för framtiden.

43 §.

Har företag, varom i detta kap. sägs, icke bragts till slut inom tid, som enligt 10 kap. 62 § eller 11 kap. 63 § föreskrivits, vare angående företaget meddelat beslut eller utlåtande förfallet; dock må, om giltigt skäl för dröjsmål visas eller genom företagens inställande synnerligt men skulle uppstå, vattendomstolen på därom före nämnda tids utgång gjord ansökan bevilja anstånd med företagens fullbordande på högst tio år.

Meddelas ej anstånd, äge deltagare i företaget påkalla vattendomstolens prövning, huruvida den å företaget nedlagda kostnad skall gäldas allenast av sökanden och dem, som förenat sig med honom, eller om och i vilken mån jämväl övriga deltagare skola med hänsyn till vunnen nytta taga del i kostnaden.

44 §.

Finnes under utförandet av företag, som i detta kap. sägs, att visst arbete, som i beslut eller utlåtande rörande företaget föreskrivits, kan anses obehöfligt, eller erfordras till följd av oförutsedd arbetssvårighet eller av annan dylik orsak jämkning av de rörande företagens utförande meddelade bestämmelser, äge vattendomstolen på ansökan av deltagare i företaget föreskriva dylik jämkning ävensom i övrigt vidtaga den ändring i bestämmelserna rörande företaget, som därav må föranledas.

Vad nu sagts skall äga motsvarande tillämpning, där, sedan bestämmelse meddelats rörande skötsel eller underhåll av gemensam anläggning, varom i detta kap. förmäles, eller kostnaden därför eller beträffande bidragsskyldighet, varom i 27 och 28 §§ sägs, väsentlig ändring inträffar i något förhållande, som lagts till grund för bestämmelsen.

45 §.

Har fastighet, som förklarats delaktig i företag, varom i detta kap. sägs, eller som eljest ålagts bidragsskyldighet enligt detta kap., övergått till ny ägare, vare jämväl denne pliktig att svara för den kostnad, som efter ty ovan sagts belöper å fastigheten. Har föregående ägares skyldighet att erlægga sagda kostnad blivit genom dom eller annorledes fastställd eller har sådan skyl-

dighet, i det fall att fastigheten är delaktig på grund av båtnad genom marks torrläggning, åvilat fastigheten, oavsett huruvida båtnaden tagits i bruk, skall dock ny ägare ej svara för bidrag, som förfallit till betalning mer än ett år innan han blev ägare till fastigheten, eller, om han inropat fastigheten å exekutiv auktion, för bidrag, som före försäljningsdagen förfallit till betalning.

Där föregående ägare försummat att verkställa arbete, som för utförande av företaget eller för underhåll därav ålagts honom, vare nye ägaren skyldig fullgöra vad sålunda blivit eftersatt.

46 §.

Är företag, som i detta kap. avses, gemensamt för två eller flera samhällen, skall det samhälle, som finnes bäst lämpat därför, åläggas att, mot ersättning för den del av företagets utgifter, som skall åvila den eller de övriga deltagarna, handhava företagets angelägenheter; dock må företaget, om det befinner lämpligt, uppdelas så, att dess angelägenheter i visst hänseende skola handhavas av ett samhälle och i annat hänseende av annat samhälle.

Är företag gemensamt för samhälle och en eller flera fastigheter, skall samhället handhava företagets angelägenheter, där ej särskilda förhållanden till annat föranleda. Skall ej samhället handhava företagets angelägenheter, gälle därom vad nedan i 47—52 §§ är stadgat med avseende å företag, som är gemensamt för två eller flera fastigheter.

47 §.

I fråga om företag, som är gemensamt för två fastigheter, skall vad i 46 § första stycket är stadgat äga motsvarande tillämpning.

48 §.

Är företag gemensamt för flera än två fastigheter, skall för handhavandet av företagets angelägenheter utses styrelse, bestående av en eller flera ledamöter.

Vilja deltagarna antaga stadgar rörande handhavande av företagets angelägenheter, stånde dem fritt; dock vare dylika stadgar ej gällande med mindre de blivit av Konungens befallningshavande granskade och fastställda. I fråga om stadgar för företag, som i detta kap. avses, skola i övrigt bestämmelserna i 3 kap. 13 § äga tillämpning.

49 §.

Innan anmälan om styrelseval gjorts hos Konungens befallningshavande, må ej i fall, som i 48 § avses, arbete å annans mark verkställas eller åtgärd eljest till förfång för annan vidtagas. Vad nu sagts skall dock ej gälla, om

syssloman enligt 53 § förordnats för handhavande av företagets angelägenheter.

Sker ändring i styrelsens sammansättning, skall styrelsen ofördröjligen göra anmälan därom hos Konungens befallningshavande.

Då anmälan, som i denna § sägs, ägt rum, skall underrättelse därom på deltagarnas i företaget bekostnad intagas i länskungörelserna.

50 §.

Vad i 3 kap. 15 samt 17—21 §§ är stadgat skall äga motsvarande tillämpning i fråga om företag, som avses i 48 § i förevarande kap.; dock att förordnande, som i 3 kap. 17 § sägs, skall införas i länskungörelserna samt att, där icke i fastställda stadgar viss ort bestämts såsom styrelsens säte, talan, som i 3 kap. 20 § omförmäles, skall anhängiggöras hos den allmänna underrätt, inom vars domvärjo anläggningen eller största delen därav är belägen.

51 §.

Rätten att handhava de med företag, som i 48 § avses, förenade angelägenheter utövas å sammanträde, därvid envar deltagare i företaget äger rösträtt efter det andelstal, som är bestämmande för hans skyldighet att taga del i företaget. Äro olika andelstal gällande i fråga om anläggningskostnad samt skötsel och underhåll, skall, där ej fråga allenast är om åtgärd, som hör till företagets utförande, det andelstal, som gäller skötsel och underhåll, tillämpas.

Kallelse till sammanträde skall, där ej i särskilda stadgar annorledes bestämts, antingen skriftligen delgivas samtliga deltagarna minst en vecka före sammanträdet eller ock minst fjorton dagar därförut kungöras såväl i kyrkan för den eller de församlingar, där anläggningen är belägen, som ock i minst en av ortens tidningar.

Beträffande sådant sammanträde skall i övrigt vad i 3 kap. 22 § är föreskrivet i tillämpliga delar lända till efterrättelse.

52 §.

Vad i 3 kap. 23—25 §§ är stadgat om talan mot beslut, som fattas vid sammanträde med deltagarna, samt om hållande av dylikt sammanträde skall äga motsvarande tillämpning beträffande företag, som avses i 48 § i förevarande kap.; dock att talan skall i fall, som avses i 50 §, anhängiggöras hos den allmänna underrätt, som i sistnämnda lagrum sägs.

53 §.

Kan med skäl antagas, att i fråga om företag, som i 46—48 §§ avses, viss eller vissa deltagares intressen åsidosättas eller att företagets angelägenheter

eljest försummas eller handhavas på mindre lämpligt sätt, äge Konungens befallningshavande förordna syssloman att handhava med företaget förenade angelägenheter och företräda deltagarna. Syssloman, som nu sagts, må, när förhållandena därtill föranleda, av Konungens befallningshavande entledigas från uppdraget.

Om förordnande av syssloman skall på deltagarnas bekostnad intagas underrättelse i länskungörelserna. Syssloman åtnjute av deltagarna arvode, som bestämmes av Konungens befallningshavande.

Slutbestämmelser.

54 §.

Med samhälle avses i detta kap. kommun eller municipalsamhälle, varest finnes stadsplan.

I fråga om avledande av avloppsvatten från område, som ej ingår i stadsplanen, skall sådant samhälle vara likställt med kommun eller municipalsamhälle, varest stadsplan ej finnes.

Konungen äger förordna, att med avseende å visst område, som är beläget inom stadsplan, tills vidare skall tillämpas vad i detta kap. stadgas beträffande område utom stadsplan.

55 §.

Har kommun eller municipalsamhälle, varest stadsplan ej finnes, i särskild ordning förpliktats att avleda avloppsvatten eller vill kommunen eller municipalsamhället eljest avleda sådant vatten, gälle om företaget vad om avledande av avloppsvatten från fastighet är stadgat, dock att vad i 14 § andra stycket är sagt om kostnaderna för företag, som är gemensamt för samhälle och därtill hörande, utom stadsplanen belägna fastigheter, skall äga motsvarande tillämpning. Med avseende å förvaltningen av gemensamma angelägenheter må tillämpas vad i 46 § stadgas.

56 §.

I fråga om avledande av kloakvatten eller industriellt avloppsvatten från byggnad eller anläggning, som tillhör annan än markens ägare och ej är att anse såsom fast egendom, skall, såframt omständigheterna prövas därtill föranleda, vad beträffande avledande av sådant vatten från fastighet är stadgat om fastighetsägare gälla ägaren av byggnaden eller anläggningen. Berättigas denne mot annans bestridande att deltaga i gemensamt företag, må såsom villkor härför föreskrivas att säkerhet ställes för den kostnad, som belöper på honom.

9 KAP.

Om ersättning.**Om ersättningsskyldighet i allmänhet.**

1 §.

Där jämlikt denna lag rätt medgives någon att tillösa sig samfällt strömfall med eller utan utmål eller att eljest lösa eller taga i anspråk annan tillhörigt område eller att tillgodogöra sig vattenmängd eller vattenkraft, som tillhör annan, eller att vidtaga åtgärd, varigenom eljest annans egendom lider skada eller intrång, varde, såvitt ej i 1, 2, 5, 6 eller 8 kap. annorledes stadgas, honom ålagt att efter ty nedan sägs gälda ersättning för egendom, som avstås, eller för förlust, skada eller intrång, som förorsakas.

Ersättning skall — — — beslut fastställd.

47 §.

Ersättning i penningar varde bestämd att utgå på en gång; dock må skadeersättning till följd av företag enligt 6 kap. eller till följd av förening genom avloppsvatten, varom förmäles i 8 kap., fastställas att utgå i årlig avgift, när skälig anledning därtill förekommer.

Kan i mål rörande allmän flottled skada eller intrång ej på förhand med säkerhet uppskattas eller synes den ej komma att årligen uppstå, må den skadelidande hänvisas att göra sin talan gällande i den ordning, som i lagen om flottning i allmän flottled föreskrives med avseende å flottningsskada, dock att, där så ske kan, grunderna för ersättningens beräkning böra angivas.

50 §.

I fråga — — — enligt 9 §.

Beträffande ersättning för skada eller intrång av förening genom avloppsvatten, varom i 8 kap. sägs, skall förhöjning icke beräknas.

10 KAP.

Om syneförrättning.

32 §.

- 1 mom. Till handläggande — — — dylik förrättning.
- 2 mom. Beträffande syneförrättning — — — 1 mom. sagts.
- 3 mom. Skall vattenreglering — — — dylik förrättning.
- 4 mom. Till handläggande av syneförrättning rörande avledande av

kloakvatten eller industriellt avloppsvatten enligt 8 kap. skall förordnas person, som på grund av avlagda kunskapsprov och praktisk erfarenhet av Konungen förklarats behörig att hålla dylik förrättning. Är fråga om företag av mindre omfattning och enkel beskaffenhet och kan det ej antagas beröra motstående intresse av någon betydelse, må dock förordnande meddelas jämväl annan i dylika frågor förfaren person, vilken finnes lämplig.

Beträffande syneförrättning rörande sådant företag enligt 8 kap., som avser både avledande av kloakvatten eller industriellt avloppsvatten och torrläggning av mark, skall vid förordnande av förrättningsman företagets huvudsakliga ändamål vara avgörande.

33 §.

Förordnande, som i 32 § sägs, skall efter ansökan meddelas av Konungens befallningshavande. I ansökningen skola så fullständigt som möjligt uppgivas företagets beskaffenhet, omfattning och verkningar med angivande av det vattenområde, som av företaget kan komma att beröras. Ansökningen bör tillika innehålla uppgift å de fastigheter, som företaget efter ty i 14 kap. 4 § sägs förmenas angå, samt ägarnas namn och hemvist ävensom sådana nyttjanderättshavares, vilkas rätt kan vara av företaget beroende. I fråga om företag enligt 8 kap. vare dock ej erforderligt att angiva fastighet, vilken av företaget beröres allenast genom förening, i annat fall än då fråga är om bestämmande av ersättning därför.

Vad i — — — denna §.

34 §.

Vid syneförrättning, som avses i 32 § 3 mom. och 4 mom. andra stycket, skall, där den förordnade ej tillika är behörig att hålla syneförrättning, som i 1 mom. sägs, person, som innehar dylik behörighet, förordnas att såsom biträdande förrättningsman delta i förrättningen. Finnes eljest med hänsyn till företagets beskaffenhet erforderligt, att biträdande förrättningsman förordnas, skall det ock ske.

Är vid — — — finnes lämplig.

Om förordnande — — — 33 § stadgas.

38 §.

Efter samråd — — — ortens tidningar.

Är företaget — — — stadgade ordning.

I kungörelse om företag enligt 8 kap. vare ej erforderligt att angiva fastighet, vilken av företaget beröres allenast genom förening, i annat fall än då fråga är om bestämmande av ersättning därför.

40 §.

Har kungörelse rörande företaget utfärdats, skall vad i 8 § är stadgat om avlämnande av underrättelse till sakägare samt om förteckning över avsända underrättelser äga tillämpning jämväl i fråga om syneförrättning enligt 32 §, med iakttagande att sådan underrättelse skall avsändas till envar i ansökningen uppgiven eller eljest för förrättningsmannen känd ägare av fastighet, som i kungörelsen avses, till de kända nyttjanderättshavare, vilkas rätt beröres i saken, så ock till känd förvaltning eller styrelse för allmän farled eller vattenregleringsföretag eller flottningsstyrelse för allmän flottled eller syssloman eller styrelse för torrlägningsföretag eller företag enligt 8 kap., där det företag, varom fråga är, berör led eller företag, som nu nämnts. Är egendomen samfälld för helt skifteslag eller eljest för flera fastigheter, erfordras ej underrättelse till de särskilda delägarna i den samfällda egendomen. Finnes för denna känd styrelse, varde styrelsen på nämnda sätt underrättad.

43 §.

Är fråga om sänkning eller uttappning av sjö eller reglering av vattnets avrinning ur sådant vattenområde eller kan företag, som eljest avses i 32 § 1—3 mom., antagas beröra fiskeintresse av någon betydelse, skall avskrift av ansökningshandlingarna jämte kungörelsen utan dröjsmål av förrättningsmannen översändas till lantbruksstyrelsen. Finner denna — — — för fisket.

Kan yttrande — — — avgiva utlåtande.

44 §.

Beträffande företag, som avses i 32 § 4 mom., skall avskrift av ansökningshandlingarna jämte kungörelsen utan dröjsmål avsändas till fisketillsynsmyndigheten.

Avskrift av kungörelsen skall tillika utan dröjsmål översändas till ortens hälsovårdsmyndighet och förste provinsialläkaren i länet samt, om företaget är av betydelse för byggnadsverksamheten eller ordnandet av avlopp inom orten, till byggnadsnämnd, där sådan finnes, och länsarkitekten. Förste provinsialläkaren och länsarkitekten hava att, om anledning därtill förekommer, hos Konungens befallningshavande göra anmälan om företaget för den åtgärd, som enligt 42 § sista stycket eller eljest må ankomma på Konungens befallningshavande.

48 §.

Vill sökande återkalla ansökningen, göra det skriftligen hos förrättningsmannen, innan förrättningen avslutas, eller hos vattendomstolen på sätt och inom tid för fullföljd av talan mot synemännens utlåtande är stadgat.

Äro i fråga om företag enligt 3 eller 7 kap. sökandena flera, må utan samtligas medgivande återkallelse ej ske, utan så är, att kostnaden av syne-

männen beräknas uppgå till mer än nio tiondelar av den uppskattade båtnaden av företaget; dock att härvid hänsyn icke skall tagas till båtnad, för vilken enligt 3 kap. 6 § och 7 kap. 29 § bidragsskyldighet till företaget inträder först då båtnaden tages i anspråk. I fråga om företag enligt 8 kap. må, där sökandena äro flera, utan samtligas medgivande återkallelse ej ske, med mindre kostnaden för företaget finnes uppgå till högre belopp än med hänsyn till nyttan därav kan anses rimligt eller företaget på grund av yrkande under förrättningen blivit väsentligt utvidgat; dock att vad ovan stadgats i fråga om 7 kap. skall gälla jämväl företag, som avser både avledande av kloakvatten eller industriellt avloppsvatten och torrläggning av mark, såvitt detsamma avser sistnämnda ändamål.

Sker återkallelse — — — såsom sökande.

51 §.

Där fråga är om avledande av kloakvatten eller industriellt avloppsvatten, skola synemännen meddela erforderliga bestämmelser till motverkande av vattenförorening.

53 §.

Yrkar vid — — — utan avseende.

Varder, innan syneförrättning rörande företag enligt 3, 7 eller 8 kap. avslutats, ny syneförrättning anhängiggjord angående annat dylikt företag, som rör samma vattenområde eller av annan grund synes ej kunna jämte det förra företaget utföras, skall vederbörande förrättningsman härom ofördröjligen göra anmälan hos Konungens befallningshavande.

Göres anmälan — — — bör förfaras.

Om behandlingen — — — vattendomstolens prövning.

55 §.

Anhängiggöres, innan syneförrättning rörande företag enligt 3, 7 eller 8 kap. avslutats, jämlikt stadgande i 11 kap. eller i den ordning, som om syneförrättning rörande företag enligt 6 kap. är föreskriven, ansökan om annat företag, som rör samma vattenområde eller av annan grund synes ej kunna jämte det förra företaget utföras, ankomme på vattendomstolen att i samband med prövning av ansökningsmålet eller efter underställning, där sådan skall äga rum, meddela besked om företagets förhållande till varandra; och må förty, innan dylikt besked lämnats, ej meddelas slutligt utlåtande rörande företag, som först nämnts.

58 §.

Vill någon sakägare förena sig med sökanden om företaget eller yrka, att däråt gives större omfattning än sökanden äskat, eller, om sökanden hos förrättningsmannen återkallar ansöknigen, inträda i sökandens ställe, göre

det skriftligen; och varde handlingen vitsordad medelst synemännens påskrift.

Yrkande om utvidgning av företaget må av förrättningsmannen upptagas till prövning utan föregående ansökan, ändå att därmed avses att syneförättning för torrläggning av mark eller för avledande av kloakvatten eller industriellt avloppsvatten skall avse båda ändamålen. Yrkandet varde i fall, som sist sagts, kungjort på sätt i 38—44 §§ stadgas.

64 §.

Vid bestämmande av sakägare tillkommande ersättning för förlust, skada eller intrång skola synemännen iakttaga de i 9 kap. stadgade grunder; dock att, där fråga uppkommer om ersättning medelst kraftöverföring, härom skall gälla föreskriften i 20 §. Skall ersättning utgå med förhöjning över värdet, böra värdet och förhöjningen var för sig angivas.

Uppkommer eljest — — — av synemännen.

67 §.

Sedan erforderliga — — — angående företaget.

Utlåtandet skall innehålla synemännens besked, med angivande av skälen, i de i 62—64 §§ eller eljest här ovan omförmälda frågor. Avgift, som omförmäles i 11 kap. 95 §, så ock avgift enligt 2 kap. 10 § eller 8 kap. 34 §, där sådan bör utgå, skola bestämmas i utlåtandet. Lämnas medgivande till vattenreglering, varde angivet, om företaget är av beskaffenhet att stadgandena i 4 kap. om nyprövning och om avgifter därå äga tillämpning; och skall för sådant fall utlåtandet upptaga förslag till dylik avgift.

Skola två eller flera med skilda andelar taga del i företaget, skall utlåtandet innehålla särskild längd, upptagande såväl den å varje delägare belöpande anparten i kostnaden för företaget med noggrant angivande av strömfall eller annan egendom, som med delaktigheten avses, som ock det belopp, vartill kostnaden för företaget beräknats. Skall anläggningskostnaden för viss del av företaget eller kostnaden för skötsel och underhåll fördelas på särskilt sätt, varde det ock tydligt angivet i längden. För varje delägare skall anmärkas, huruvida han är sökande till företaget eller på grund av föreskriften i 82 § att anse såsom likställd med sökande, så ock beskaffenheten av båtnad, som må hava lagts till grund för delaktigheten, samt det uppskattade värdet av sagda båtnad. Har på grund av bestämmelsen i 7 kap. 28 § eller 8 kap. 16 § rätt medgivits delägare att erlægga å honom belöpande bidrag med fördelning å visst antal år, skall ock härom anteckning ske. Beträffande mark, som genom företaget vinner torrläggning, skall längden innehålla uppgift för varje fastighet å markens värde före och efter företaget. Är i avbidan på slutlig uppskattning delaktigheten bestämd på sätt i 61 § sägs, varde anteckning därom gjord.

Innehåller utlåtandet — — — sådan väg.

68 §.

Har i — — — angående företaget.

I fråga om företag enligt 8 kap. skall ock avskrift av förslaget till utlåtande översändas till fisketillsynsmyndigheten.

74 §.

Avskrift av — — — nämnda ställen.

I andra — — — avskrift därav.

I fråga om företag enligt 8 kap. skall ock avskrift av utlåtandet översändas till fisketillsynsmyndigheten.

77 §.

Menar någon, efter det företag, som avses i 32 § 1—3 mom. och 4 mom. andra stycket, blivit fullbordat, att sedermera visat sig, att vid uppskattning, som skett enligt 60 §, till hans skada värdet av den båtnad, som genom torrläggning beredes till samfälligheten hörande mark, blivit oriktigt beräknat, äge då erhålla ny uppskattning av värdet, där han före utgången av kalenderåret näst efter det, som i utlåtandet eller sedermera i anledning av ansökan om anstånd bestämts för företagets fullbordande, eller, om dessförinnan företaget efter besiktning förklarats fullbordat, efter det, då sådan besiktning ägt rum, gör ansökan därom hos Konungens befallningshavande. Sådan ny — — — av företaget.

Sker genom — — — jämkad därefter.

Är någon — — — 11 kap. 85 § föreskriver.

79 §.

Vad i — — — av sökanden.

Äro flera — — — förskottspliktiga funnes.

Delägare vare icke berättigad till ersättning för sin talans bevakande vid syneförrättningen. Har annan sakägare måst vidkännas särskild kostnad för tillvaratagande av sin rätt till skadeersättning i målet eller eljest för bevakande av sin rätt, skall i utlåtandet tillerkännas honom skälig gottgörelse därför. I fråga om företag enligt 8 kap. vare sakägare, som fört talan allenast med hänsyn till befarad olägenhet genom förorening, berättigad till gottgörelse som nu sagts endast såframt sökanden påfordrat fastställande av ersättning till honom för olägenheten eller det eljest varit av betydelse för sakägaren att i ärendet bevaka sin rätt.

80 §.

Beträffande den slutliga fördelningen av kostnad, som i 79 § sägs, gälla enahanda grunder som för fördelningen av kostnaden för själva företaget, dock att sådan kostnad skall fördelas utan hänsyn till sådan begränsning i delak-

tigheten, som omförmäles i 3 kap. 5 §, 7 kap. 27 och 28 §§ samt 8 kap. 16 §. Avgift enligt 11 kap. 95 § skall fördelas enligt samma grunder, som jämlikt sistnämnda lagrum skola tillämpas vid avgiftens bestämmande.

Har sakägare — — — kostnaden därför.

82 §.

Som sökande till förrättning, som i 32 § sägs, anses i detta kap. ej allenast den, som sökt förrättningen, utan även den, som i den ordning 58 § stadgar förenat sig med sökanden eller genom yrkande, som där sägs, föranlett större anläggning än sökanden äskat eller, om sökanden hos förrättningsmannen återkallat ansökningen, inträtt i sökandens ställe.

11 KAP.

Om domstolar och rättegång i vattenmål.

2 §.

Vattendomstol består av en vattenrättsdomare såsom ordförande samt såsom övriga ledamöter två vattenrättsingenjörer och två vattenrättsnämndemän. Är anläggning, företag eller annat, varom i vattenmål är fråga, utan nämnvärd inverkan å vattenförhållandena och beröres därav ej heller motstående intresse av någon betydelse, vare dock i sådant mål vattendomstolen beslutför med vattenrättsdomaren och vattenrättsnämndemännen samt allenast en vattenrättsingenjör.

Vattenrättsdomare skall — — — erfaren man.

Vattenrättsingenjörerna skola vara i vattenfrågors tekniska behandling sakkunniga och erfarna män.

Vattenrättsnämndemännen böra vara allmänt betrodda, om sin orts förhållanden kunniga män och må ej hava uppnått sextiofem års ålder; och skall i övrigt om valbarhet till vattenrättsnämndeman vad om nämndeman vid häradsrätt är stadgat äga motsvarande tillämpning. Den, som uppnått sextiofem års ålder, må utan hinder därav tjänstgöra i mål, varmed han förut såsom vattenrättsnämndeman tagit befattning.

4 §

Vattenrättsnämndemän utses för sex år, två för varje tingslag, som ensamt utgör en domsaga, samt en för varje annat tingslag, på det sätt som om utseende av ägodelningsnämndeman finnes stadgat; dock att domhavanden föranstaltar om utseende av valmännen och att vid sådan förrättning rösträtt tillkommer en var i kommunens allmänna angelägenheter röstberättigad. I stad, som ej lyder under landsrätt, skall ock för tid, som nyss sagts, av stadsfullmäktige väljas en vattenrättsnämndeman. Om valets utgång skall på landet domhavanden och i stad stadsfullmäktiges ordförande så snart ske kan meddela vattenrättsdomaren underrättelse.

Har vattenrättsnämndeman upphört att vara valbar eller hos vattenrättsdomaren lagligen av sagt sig uppdraget, skall nytt val äga rum.

Om skyldighet — — — tagit befattning.

5 §.

Av de — — — av dem.

Hålles vattendomstolens — — — att tjänstgöra.

Är vattendomstolen enligt vad i 2 § sägs beslut för med allenast en vattenrättsingenjör, skall vattenrättsdomaren till tjänstgöring i domstolen kalla den av vattenrättsingenjörerna, som företrädesvis äger sakkunskap i det ämne, varom fråga är.

17 §.

Till vattenmål hänföres följande mål:

A. ansökningsmål:

18. ansökan jämlikt 8 kap. 38 § första stycket om prövning, utan förutgången syneförrättning enligt 10 kap., av fråga rörande företag, som avses i 8 kap.;

19. ansökan om anstånd med fullbordande av företag, vartill medgivande enligt denna lag lämnats, så ock om tillämpning av de i 7 kap. 58 § andra stycket och 59 § samt 8 kap. 43 § andra stycket och 44 § meddelade bestämmelser eller om sådan ny uppskattning, som avses i 69 § här nedan;

20. ansökan jämlikt 9 kap. 17 § om överflyttning från en fastighet till en annan av rättighet till kraftbelopp, vilket utgår i ersättning för förlorad vattenkraft;

21. ansökan jämlikt 9 kap. 46 § om överflyttning från en fastighet till en annan av rättighet till vatten, vilket skall tillhandahållas i ersättning för förlust av grundvatten.

B. stämningsmål:

22. talan om borttagande eller ändrande av annan tillhörig byggnad i vatten för uttagande av vattenkraft eller vattnets tillgodogörande annorledes i industriellt syfte, för vattenreglering, för fiske eller fiskens framkomst, för bevattning, för allmän farled eller för ändamål, som avses i 2 kap. 40 § andra stycket eller 8 kap. 26 §, eller för järnvägsbro eller allmän vägbro, såframt talan grundas därå, att byggnaden icke tillkommit i laga ordning eller icke är av laga beskaffenhet;

23. talan om ersättning för skada eller intrång av sådan byggnad i vatten, som under 22 sägs;

24. talan om ansvar för det sådan byggnad utförts eller ändrats i strid mot stadgande i denna lag eller mot föreskrift, som meddelats i sammanhang med arbetets medgivande, eller för det någon mot stadgandet i 2 kap.

20 § tredje stycket underlåtit att söka vattendomstolens godkännande av verkställd ändring å dylik byggnad;

25. talan jämlikt 2 kap. 24 § om ändrande av byggnad i vatten, vartill vattendomstolen meddelat tillstånd, eller om ändrade föreskrifter rörande hushållningen med vattnet vid sådan byggnad;

26. talan, beträffande andra företag enligt denna lag än de i 6 kap. avsedda, om ansvar eller skadestånd för hushållning med eller framsläppande av vattnet i strid mot lag eller givna föreskrifter så ock talan jämlikt 2 kap. 31 § andra stycket om meddelande av dylika föreskrifter eller ändrande av förut givna sådana i fråga om annan tillhörig byggnad i vatten;

27. talan, som grundas därå, att den, vilken är skyldig att underhålla sådan byggnad i vatten, som under 22 sägs, brister i fullgörande av denna skyldighet, eller därå, att någon utan erhållet medgivande, där sådant erfordras, utriver dylik byggnad;

28. talan, som utan samband med ansökningsmål föres jämlikt 2 kap. 23 § om gottgörelse för damm eller annan vattenbyggnad eller om fortsatt tillgodogörande av annan tillhörigt vatten och bestämmande av ersättning därför, jämlikt 2 kap. 10 § om bestämmande av fiskeavgift, jämlikt 2 kap. 14 § om rätt till intrång å annans fastighet i vissa avseenden, jämlikt 2 kap. 15 § om rätt att begagna annan tillhörig byggnad i vatten eller jämlikt 2 kap. 16 § om rätt till utmål å annans fastighet;

29. talan utan samband med ansöknings- eller underställningsmål om tillämpning av stadgandena i 1 kap. 6—13 §§;

30. talan om borttagande eller ändrande av annan tillhörig vattentäkt, som ej är avsedd allenast för viss fastighets försäende med vatten till hushovsbrukning, eller om förbud mot tillgodogörande av grundvatten vid sådan vattentäkt, såframt talan grundas därå att vattentäkten icke tillkommit i laga ordning eller icke är av laga beskaffenhet eller att grundvatten vid vattentäkten tillgodogöres till större myckenhet än lagligen är tillåten;

31. talan om ersättning för skada eller intrång av sådan vattentäkt, som under 30 sägs;

32. talan om ansvar för det sådan vattentäkt anlagts eller ändrats eller nyttjats i strid mot stadgande i denna lag eller mot föreskrift, som med stöd av denna lag meddelats;

33. talan jämlikt 2 kap. 51 § om ändrande av vattentäkt, vartill vattendomstolen meddelat tillstånd, eller om ändrade föreskrifter rörande tillgodogörande av grundvatten vid sådan vattentäkt;

34. talan jämlikt 2 kap. 56 § andra stycket om meddelande av föreskrifter rörande tillgodogörande av grundvatten vid annan tillhörig vattentäkt eller ändrande av förut givna sådana föreskrifter;

35. talan, som utan samband med ansökningsmål föres jämlikt 2 kap. 45 § om rätt till intrång å annans fastighet i vissa avseenden;

36. talan utan samband med ansökningsmål om tillämpning av stadgandena i 2 kap. 49 och 52 §§;

37. talan jämlikt 3 kap. 6 § om skyldighet för delägare i regleringssam-

fällighet att deltaga i kostnaden för vattenreglering och om beräkning av den kostnad, vari sådan delägare har att taga del, så ock talan jämlikt 3 kap. 9 § om skyldighet för den, som av vattenreglering tillskyndas båtnad i annat hänseende än som omförmäles i 3 § av nämnda kap., att lämna bidrag till företaget;

38. talan jämlikt 5 kap. 10 § om vidtagande av sådana anordningar vid allmän farled, som erfordras till förebyggande av skada genom vågsvall eller dylikt;

39. talan beträffande allmän flottled om vidtagande av sådana anordningar eller åtgärder eller meddelande av sådana föreskrifter, som i 6 kap. 17 § första stycket eller 18 § sägs;

40. talan om borttagande eller ändrande av anläggning eller om rättelse i åtgärd, som skett för allmän flottled, såframt talan grundas därå, att anläggningen eller åtgärden icke tillkommit i laga ordning eller icke är av laga beskaffenhet, så ock talan om ansvar för vidtagande av dylik anläggning eller åtgärd eller för olovligt hushållande med eller framsläppande av vattnet i allmän flottled;

41. talan jämlikt 6 kap. 13 § första stycket om förverkande av rätten till flottledsarbets vidare utförande;

42. talan jämlikt 7 kap. 29 § om skyldighet för ägare av mark att deltaga i kostnaden för diknings-, vattenavlednings- eller invallningsföretag så ock om sådan jämkning av bidragskyldigheten, som i nämnda lagrum omförmäles;

43. talan jämlikt 7 kap. 54 § om skyldighet att lösa mark, som ingår i invallningssamfällighet;

44. talan, som grundas därå, att genom vattenavledning eller invallning vattenförhållandena ändrats i strid mot stadgande i denna lag eller mot föreskrift, som meddelats i samband med arbetets medgivande;

45. talan om tillämpning av stadgandena i 7 kap. 57 § andra stycket;

46. talan om förbud mot utsläppande av avloppsvatten, varom i 8 kap. förmäles, i vattendrag, sjö eller annat vattenområde eller angående åtgärd till motverkande av olägenhet genom utsläppande därav;

47. talan utan samband med ansöknings- eller underställningsmål om ersättning för olägenhet av förorening genom avloppsvatten, som nyss sagts;

48. talan om ansvar för det sådant avloppsvatten avledes i strid mot föreskrift, som meddelats enligt 8 kap.;

49. talan utan samband med ansöknings- eller underställningsmål om bestämmande av fiskeavgift jämlikt 8 kap. 34 §;

50. talan om tillämpning av stadgandena i 8 kap. 42 § andra stycket;

51. talan jämlikt 9 kap. 25, 29, 31 eller 42 § om ändrade föreskrifter rörande kraftbelopp, som utgår i ersättning för förlorad vattenkraft, samt om ändring i vad förut bestämts angående uttagningskostnadens storlek och dess gäldande, så ock talan om förnyad prövning av sådan ständig avgälds belopp, som omförmäles i 9 kap. 23 §;

52. talan om fördelning av uppturen penningersättning, varom i 9 kap. 31 § förmäles;

53. talan om fastställande av vite, som i 9 kap. 37 § sägs, eller om höjning eller sänkning av redan bestämt sådant vite;

54. talan jämlikt 9 kap. 39 § om rätt att åter komma i åtnjutande av vattenkraft, som strömfallsägare till följd av företag enligt denna lag gått förlustig;

55. talan jämlikt 9 kap. 46 § om ändring i vad förut bestämts angående vederlag för vatten, som skall tillhandahållas i ersättning för förlust av grundvatten, eller om rätt att åter komma i åtnjutande av möjlighet att vid egen vattentäkt tillgodogöra grundvatten;

56. talan jämlikt 9 kap. 73 § av innehavare av fordran, varför fast egendom häftar, om högre ersättning för egendomen eller för därifrån förlorad vattenkraft eller för skada eller intrång därå;

57. talan jämlikt 9 kap. 74 § om rätt att få återlösa fast egendom, som på grund av stadgande i denna lag blivit av annan löst.

C. besvärsmål:

58. besvär mot synemäns beslut, varigenom vid syneförrättning enligt 10 kap. jävsinvändning ogillats, ävensom klagan över synemännens åtgöranden eller utlåtande i fall, då utlåtande ej underställes.

D. underställningsmål:

59. underställning av samt besvär mot utlåtande vid syneförrättning enligt 10 kap. i fall, då underställning av utlåtandet äger rum.

Hurusom, efter — — — i 68 §.

21 §.

Finnes vid — — — beslut förbliva.

Där någon, mot vilken vid allmän domstol föres talan om borttagande eller ändrande av annan byggnad i vatten än som avses i 17 § 22 och 40, förrän målet blivit vid underrätten avgjort, visar, att han hos vederbörande vattendomstol gjort ansökan om sådan prövning beträffande byggnaden, som i 17 § 3 sägs, skall, såframt ej frågan rör tvist om äganderätt till fastighet eller omfattningen av fastighets ägoområde, den allmänna underrätten hänvisa det där anhängiga målet till handläggning och avdömande vid vattendomstolen i sammanhang med ansökningsmålet. Varder den hos vattendomstolen gjorda ansökningen avvisad eller återkallas densamma eller förklaras den hava förfallit, skall på anmälan av någondera parten den allmänna underrätten ånyo upptaga det där anhängiggjorda målet och det samma slutligen avdöma.

26 §.

Ansökan, som i 17 § 1—21 sägs, skall göras skriftligen och ingivas till vattenrättsdomaren i det antal exemplar, som finnes nedan för varje fall föreskrivet.

27 §.

1 mom. Ansökan enligt — — — anläggningen, uppgiven.

I fråga om ansökan enligt 17 § 2, 3, 4, 6, 7, 8, 10 och 18 skall vad i första stycket stadgas i tillämpliga delar lända till efterrättelse; dock vare ej erforderligt att i ansökan enligt 17 § 18 uppgiva fastighet, vilken av företaget beröres allenast genom förening, i annat fall än då fråga är om bestämmande av ersättning därför.

2 mom. Ansökan, som — — — i 17 § 9 sägs.

3 mom. I ansökan — — — och hemvist.

4 mom. Då ansökan göres enligt 17 § 20, skall sökanden förete bevis därom, huruvida den fastighet, varifrån rättigheten till överförd kraft skall överflyttas, är besvärad med in-teckning, ävensom de överenskommelser, som i ärendet må hava träffats med in-teckningshavare. Ansökningen skall därjämte innehålla uppgift å den plats, dit kraften önskas för framtiden överförd, samt vara åtföljd av plan för den erforderliga ledningens sträckning.

Vad nu sagts skall äga motsvarande tillämpning beträffande ansökan enligt 17 § 21 om överflyttning av rättighet till vatten.

29 §.

I mål, som i 27 § 1, 2 och 3 mom. avses, skola samtliga ansökningshandlingar ingivas i sex samt i övriga ansökningsmål i tre exemplar. Där så finnes erforderligt, må vattenrättsdomaren föreskriva, att ytterligare ett eller flera exemplar skola ingivas.

Hava ansökningshandlingar — — — förklaras förfallen.

32 §.

Äro ansökningshandlingarna — — — utfärda kungörelse.

Kungörelsen skall — — — skola ingivas.

I mål, som avses i 17 § 1—12, 17, 18, 20 och 21, skola i kungörelsen de fastigheter, om vilka uppgift skall lämnas i ansökningen, namngivas eller, i den mån det kan ske på oförtydbart sätt, utmärkas medelst gemensam geografisk eller annan beteckning, varjämte, där sökanden vill med tillärand byggnad tillgodogöra sig annan tillhörig vattenkraft, särskild uppgift därom skall lämnas. I mål, som avses i 17 § 13, 14 och 15, skall i kungörelsen uppgivas, vilka bebyggda strömfall eller med fast fiskebyggnad försedda fisken saken må angå, så ock, då ansökningen avser utförande eller godkännande av visst arbete, å vilken fastighet arbetet skall utföras eller är utfört.

Innefattar ansökan — — — i företaget.

Om kungörelsens — — — finnes stadgat.

Är fråga om ansökan, varom i 17 § 14 och 19 förmäles, skall kungörelse

enligt denna § eller 61 § första stycket utfärdas allenast, då vattenrättsdomaren prövar det nödigt. Utfärdas ej sådan kungörelse, skall dock tiden och stället för vattendomstolens sammanträde sist å tjuguförsta dagen förut kungöras på sätt i 33 § första stycket sägs.

Huruledes mål — — — andra stycket.

33 §.

Kungörelse, som i 32 § sägs, skall genom vattenrättsdomarens försorg dels för uppläsande så snart ske kan i kyrkan genast avsändas, i mål, som i 17 § 1—12 samt 17, 18, 20 och 21 avses, till pastorsämbetet i den eller de församlingar, där fastigheter, som omförmälas i kungörelsen, äro belägna, i mål, som avses i 17 § 13, 14, 15 och 16, till pastorsämbetet i den eller de församlingar, där den del av farleden eller flottleden, varom fråga är, framgår, samt i mål, som avses i 17 § 19, till pastorsämbetet i den eller de församlingar, i vilka ansökan om företaget förut kungjorts, dels ock inom tio dagar införas i en eller flera av ortens tidningar så ock, där fråga ej allenast är om företag enligt 8 kap., i allmänna tidningarna. Ett exemplar av kungörelsen skall tillika med ett exemplar av ansökningshandlingarna ofördröjligen sändas till det eller de ställen, som i kungörelsen angivits.

Vattenrättsdomaren skall därjämte, såframt i målet är fråga om ansökan enligt 17 § 1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 13, 14, 15 eller 18, utan dröjsmål i betalt öppet brev eller brevkort å posten avlämna underrättelse om kungörelsens utfärdande, om det eller de ställen, varest handlingarna i målet hållas för parterna tillgängliga, samt om den för erinringars avgivande bestämda tiden till envar i ansökningen uppgiven eller eljest för honom känd ägare av fastighet, som i kungörelsen omförmäles, så ock till de kända nyttjanderättshavare, vilkas rätt beröres i saken. Underrättelsen skall adresseras till den fastighet, varom fråga är, såvitt ej säker kunskap vinnes om annan adress inom landet för mottagaren. Varder efter ty i 37 § sägs sökanden ålagt att delgiva viss sakägare kungörelsen, erfordras ej underrättelse, som nu sagts, till sådan sakägare.

Där sakägare — — — nu sagts.

Är jord — — — sätt underrättad.

Ägare av — — — fastighetens ägare.

36 §.

I mål, som avses i 27 § 1 mom., skall, där fråga ej allenast är om vattentäkt eller om företag enligt 8 kap., ett exemplar av ansökningshandlingarna jämte kungörelsen utan dröjsmål av vattenrättsdomaren översändas till lantbruksstyrelsen. Finner denna — — — till vattenrättsdomaren.

Vad nu — — — röna inverkan.

Kan yttrande — — — 45 § sägs.

Är fråga om företag enligt 8 kap., skall vad i 10 kap. 44 § är stadgat äga motsvarande tillämpning. Avskrift av kungörelsen skall ock tillställas Konungens befallningshavande.

37 §.

Kan inverkan ske på kanal- eller slussanläggning, förelägge vattenrättsdomaren sökanden att inom tid, som i varje fall föreskrives, och vid äventyr, som nedan sägs, till vattenrättsdomaren ingiva bevis, att kungörelsen delgivits anläggningens ägare eller styrelsen för densamma på sätt, som för delgivande av stämning är stadgat. Lag samma vare beträffande känd förvaltning eller styrelse för annan allmän farled eller vattenregleringsföretag eller flottningsstyrelse för allmän flottled eller syssloman eller styrelse för torrlägningsföretag eller företag enligt 8 kap., där det företag, varom i målet är fråga, berör led eller företag, som nu nämnts.

Är fråga — — — vid anläggningen.

Vad i — — — annans vattentäkt.

Där fråga är om ansökan, som i 17 § 20 avses, förelägge vattenrättsdomaren sökanden att inom tid, som vattenrättsdomaren bestämmer, och vid nedan stadgat äventyr ingiva bevis om kungörelsens delgivning med ägaren av det strömfall, från vilket kraftbelopp, varom fråga är, tillhandahålles. Vad nu sagts äge motsvarande tillämpning beträffande ansökan enligt 17 § 11 eller 12.

Är fråga om ansökan, som i 17 § 21 avses, skall vattenrättsdomaren ålägga sökanden att inom tid, som vattenrättsdomaren bestämmer, och vid nedan stadgat äventyr ingiva bevis om kungörelsens delgivning med ägaren av den vattentäkt, från vilken vatten, varom fråga är, tillhandahålles.

Försummar sökanden — — — stadgade ordning.

45 §.

1 mom. Erfordras för — — — vattendomstolens sammanträde.

2 mom. Vattenrättsdomaren må — — — av nöden.

3 mom. Där vid undersökning jämlikt denna § i mål rörande företag enligt 3 eller 8 kap. någon sakägare vill förena sig med sökanden om företaget eller yrka, att däråt gives större omfattning än sökanden äskat, göre det skriftligen; och varde handlingen vitsordad medelst undersökningsföretagarens påskrift samt översänd till vattenrättsdomaren.

46 §.

I mål, som i 17 § 6, 13, 15 och 18 omförmälas, må vattenrättsdomaren, där sökanden därom anholder och ärendet finnes brådskande, medgiva vidtagande av erforderliga provisoriska åtgärder. Omfattar sådan åtgärd vidlyftigare arbete eller är avsevärt intrång på allmän eller enskild rätt därav att befara, må sådant förordnande av vattenrättsdomaren lämnas, allenast såframt sökanden hos Konungens befallningshavande ställer pant eller borgen för skadestånd, som han kan kännas skyldig utgiva till följd av arbetet i fråga.

Tarvas till skydd mot förorening av vatten, att besvär eller last lägges å annan tillhörig fastighet, äge ock vattenrättsdomaren, där sökanden det be-

gär och ärendet finnes brådskande, meddela provisoriska bestämmelser där-
om; och skall i sådant fall vad i första stycket är stadgat om ställande av
säkerhet för skadestånd äga motsvarande tillämpning.

Beslut, som — — — annorlunda förordnar.

47 §.

Framgår av utlåtande, som i 45 § sägs, eller eljest, att företag eller åt-
gård, varom i målet är fråga, angår fastighet, som icke blivit enligt vad i
32 § är föreskrivet i kungörelse angiven, åligge vattenrättsdomaren att där-
om utfärda kungörelse med tillkännagivande vad ägare till sådan fastighet
så ock nyttjanderättshavare, där dennes rätt är i fråga, har att iakttaga för
bevakande av sin rätt i målet ävensom att i fall, som i 33 § sägs, och på
sätt, där finnes stadgat, meddela sakägare, som nu nämnts, underrättelse om
kungörelsens utfärdande. Kungörelsen skall genom vattenrättsdomarens
försorg sist å fjortonde dagen före vattendomstolens sammanträde införas
i en eller flera av ortens tidningar så ock, där fråga ej allenast är om före-
tag enligt 8 kap., i allmänna tidningarna samt för uppläsande i kyrkan av-
sändas till pastorsämbetet i den eller de församlingar, där de i kungörelsen
angivna fastigheter äro belägna. Ett exemplar av kungörelsen skall oför-
dröjligen sändas till det eller de i kungörelse enligt 32 § angivna ställe eller
ställen.

Där så — — — finnes stadgat.

56 §.

Vill sökanden — — — hos domstolen.

Har återkallelse — — — bestämda ordning.

Vad i 10 kap. 48 § andra stycket stadgas i fråga om företag enligt 3 eller
8 kap. skall i tillämpliga delar gälla jämväl, där sådant företag är föremål
för behandling i den för ansökningsmål stadgade ordning.

59 §.

Av de — — — angivna ställen.

Är fråga om företag enligt 8 kap., skall avskrift av utslaget utan dröjsmål
översändas till fisketillsynsmyndigheten.

62 §.

1 mom. Där genom — — — under byggnadstiden.

2 mom. Är fråga — — — äga tillämpning.

3 mom. Vad i — — — andra ansökningsmål.

I mål — — — handläggning bildad.

I utslag, varigenom lämnas medgivande till utförande av vattenreglering,
varde angivet, om regleringsföretaget är av beskaffenhet, att stadgandena i
4 kap. om nyprövning och om avgifter därå äga tillämpning. I fråga om
meddelande av bestämmelser rörande delaktighet i företag, som nu sagts,

eller företag enligt 8 kap. skola i tillämpliga delar gälla föreskrifterna i 10 kap. 67 §.

63 §.

I sammanhang med beslut, varigenom ifrågasatt byggande i vatten eller anläggande av vattentäkt eller utförande av företag enligt 3 eller 8 kap. medgives, bestämme vattendomstolen viss tid, i regel ej överstigande tio år eller, där fråga är om anläggning för allmän flottled, två år, inom vilken arbetet skall vara fullbordat.

Vad i — — — nämnda lagrum.

65 §.

Ändå att sökandens talan bifalles, varde honom ålagt att gottgöra motpart sådana kostnader å målet, som prövas hava varit nödiga för tillvaratagande av hans rätt; dock att i mål rörande företag enligt 5 eller 6 kap. sakägare ej är berättigad till gottgörelse i annat fall än att han måst vidkännas kostnad för tillvaratagande av sin rätt till skadeersättning i målet. I fråga om företag enligt 8 kap. skall vad i 10 kap. 79 § tredje stycket är stadgat äga motsvarande tillämpning.

Har svarandepart — — — åsamkats denne.

67 §.

Vattendomstolen äge, när skäl därtill äro, förordna, att dess beslut må verkställas utan hinder därav, att det icke äger laga kraft; dock allenast såframt, innan medgivet arbete påbörjas eller, där fråga är om ändrade eller nya bestämmelser angående hushållning med vatten eller nyttjande av vattentäkt eller avledande av avloppsvatten, varom i 8 kap. sägs, dessa tillämpas, hos Konungens befallningshavande ställes pant eller borgen för den ersättning i penningar, som högre rätt kan ålägga sökanden eller anläggaren att utgiva utöver vad vattendomstolen i sådant avseende bestämt, så ock för det skadestånd, vartill han kan kännas skyldig, om vattendomstolens beslut eljest ändras.

Är sådant — — — äga rum.

75 §.

Vill någon mot annan föra talan, som i 17 § 22—57 avses, ingive till vattenrättsdomaren skriftlig inlaga, innehållande uppgift å svarandens namn och hemvist så ock å kändens påstående jämte skälen därtill; bifoge ock de handlingar kändens vill åberopa till stöd för sin talan.

Inlaga, som — — — denna skyldighet.

Beträffande mål — — — finnes stadgat.

83 §.

Där någon, mot vilken talan föres i stämningssmål, till bemötande därav hos vattenrättsdomaren gör ansökan, som i 17 § 2, 3, 4, 6, 7, 13, 14, 15 eller

18 avses, varde målet i dess helhet handlagt i den för ansökningsmål stadgade ordning, där det ej är av beskaffenhet att jämlikt 61 § andra stycket ändock böra behandlas som stämningssmål.

Har i — — — annorlunda förordnar.

Vad nu sagts skall äga motsvarande tillämpning, där vattendomstol eller annan myndighet meddelat förbud mot vattenförorening eller förordnat om åtgärd till motverkande därav samt ansökan göres om ändring i vad sålunda föreskrivits.

88 §.

Angående offentliggörande av kungörelse, som i 87 § sägs, gälle beträffande mål, som avse företag enligt 6 kap., vad i 33 § första stycket finnes stadgat i fråga om mål enligt 17 § 13, 14, 15 och 16 men i andra fall vad nämnda lagrum föreskriver beträffande mål, som omförmälas i 17 § 1—12 samt 17, 18, 20 och 21; dock vare i fråga om företag enligt 7 eller 8 kap. ej erforderligt, att kungörelsen införes i allmänna tidningarna. Är sådant företag av mindre omfattning och berör det allenast viss eller vissa sakägare, må kungörelsen, i stället för att införas i en eller flera ortstidningar, i rekommenderat brev avsändas till envar sakägare.

Kungörelsen varde — — — mottaga förrättningshandlingarna.

Angå besvär — — — nämnda intressen.

Där i — — — motsvarande tillämpning.

91 §.

I besvärsmål — — — enligt 87 §.

Underställningsmål skall — — — mottaga förrättningshandlingarna.

Är fråga om företag enligt 8 kap., må, där besvär ej anförts över syneförrättningen, synemännens utlåtande fastställas utan att kungörelse skett.

92 §.

Vad i 29 § andra stycket, 39—41 §§, 56 § första stycket, 60 § första, andra och fjärde styckena, 70—72 §§, 73 § första, andra och fjärde styckena samt 74 § stadgas beträffande ansökningsmål skall äga motsvarande tillämpning å underställningsmål ävensom i tillämpliga delar å besvärsmål vid vattendomstolen, 60 § dock med iakttagande av bestämmelserna i 3 kap. 11 §, 6 kap. 3 § 1 mom., 7 kap. 45 och 55 §§ samt 8 kap. 38 §.

Bestämmelserna i — — — och underställningsmål.

94 §.

I underställningsmål — — — att förvänta.

Där i — — — dit återställas.

Är beslut i mål rörande företag enligt 3, 7 eller 8 kap. av beskaffenhet att föranleda väsentliga förändringar i den enligt 10 kap. 67 § rörande delaktigheten i företaget upprättade längden, äge domstolen uppdraga åt förrättningsmannen att upprätta ny sådan längd i enlighet med domstolens beslut.

95 §.

Lämnas jämlikt denna lag medgivande till byggande i vatten för vattnets tillgodogörande såsom drivkraft eller till vattenreglering eller till torrläggningsföretag, som avses i 7 kap., eller till företag enligt 8 kap., vilket avser förutom avledande av kloakvatten eller industriellt avloppsvatten jämväl torrläggning av mark, eller meddelas i syfte att vinna ökad möjlighet att utnyttja vattenkraft ändrade bestämmelser rörande hushållningen med vattnet, åligge sökanden att, så snart beslutet därom vunnit laga kraft, erlægga viss avgift såsom bidrag till kostnaden för vattendomstolarnas organisation och verksamhet.

Avgift, som nu nämnts, skall beträffande byggnad för vattnets tillgodogörande såsom drivkraft bestämmas i förhållande till den förut icke tillgodogjorda vattenkraft, som beräknas kunna vid lågvatten uttagas vid byggnaden, dock med avdrag för den vattenkraft, för vilken i samband med regleringsföretag avgift förut erlagts. Där med vattenreglering eller med ändrade hushållningsbestämmelser åsyftas ökning i uttagbar vattenkraft, skall avgiften bestämmas i förhållande till ökningen i den vattenkraft, som vid lågvatten kan uttagas i sökandens eller, då fråga är om vattenreglering enligt 3 kap. 1 §, samtliga till regleringssamfälligheten hörande strömfall. Avses att möjliggöra utnyttjande av förut uttagbar vattenkraft på fördelaktigare sätt, varde avgiften bestämd i förhållande till den ökning i vattenkraftens värde, som genom företaget eller genom de ändrade hushållningsbestämmelserna beredes. Är ändamålet med vattenreglering jämväl torrläggning av mark, skall avgift tillika utgå i förhållande till värdet av den båtnad, som i nämnda hänseende vinnes genom företaget. Vad nu sagts äge ock tillämpning i fråga om företag enligt 7 kap. samt företag enligt 8 kap., såvitt därigenom vinnes båtnad genom marks torrläggning. Där till grund för avgiften skall läggas storleken av viss vattenkraft, skall den utgå med en krona femtio öre för varje hästkraft till och med 5,000, sjuttiofem öre för varje hästkraft över 5,000 till och med 10,000 samt fyrtio öre för varje hästkraft utöver 10,000, men må ej, utom då fråga är om vattenreglering, överstiga trettio-tusen kronor. Skall avgiften beräknas efter ökningen i värde å vattenkraft eller efter båtnad, som beredes mark, varde den erlagd med en och en halv för tusen av värdeökningen eller båtnaden.

Avgift, som — — — icke erläggas.

13 KAP.

Om besiktning och handräckning så ock om ansvar för överträdelse av denna lag.

8 §.

Bygger någon — — — olagligen skett.

Där byggande — — — rätt kränkes.

Vad ovan i första och andra styckena är stadgat skall äga motsvarande

tillämpning, där någon utan föregången prövning vid vattentäkt tillgodogör grundvatten till myckenhet, som han icke utan medgivande i laga ordning är berättigad att tillgodogöra, eller någon nyttjar vattentäkt, vartill medgivande inhämtats, i strid mot därvid givna föreskrifter. Lag samma vare, där någon utsläpper industriellt avloppsvatten i vattendrag, sjö eller annat vattenområde i strid mot föreskrift, som meddelats av Konungen jämlikt 8 kap. 37 §, eller någon, sedan prövning enligt denna lag ägt rum angående villkoren för utsläppande av kloakvatten eller industriellt avloppsvatten, utsläpper avloppsvatten i strid mot föreskrift, som därvid meddelats.

I fråga — — — avsedda fall.

11 §.

Den, som — — — sex månader.

Till samma straff dömes den, som utsläpper industriellt avloppsvatten i vattendrag, sjö eller annat vattenområde i strid mot föreskrift, som av Konungen meddelats jämlikt 8 kap. 37 §.

12 §.

Den, som — — — sex månader.

Lag samma vare, där någon i strid mot förbud av vattendomstol utan erforderlig rening utsläpper avloppsvatten, varom i 8 kap. sägs, i vattendrag, sjö eller annat vattenområde eller efter åläggande enligt denna lag att, om avloppsvatten utsläppes, vidtagna åtgärder till motverkande av vattenförorening underlåter att utföra sådan åtgärd eller eljest från beslutet gör avvikelse av beskaffenhet att kränka allmän eller enskild rätt.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1942.

Härigenom upphäves 12 § förordningen den 30 december 1880 om jordägares rätt över vattnet å hans grund, i vad den ej förut blivit upphävd genom lagen den 28 juni 1918 om vad iakttagas skall i avseende å införande av vattenlagen. Vid denna lags ikraftträdande anhängigt ärende, som i nämnda paragraf avses, varde av Konungens befallningshavande bragt till slut.

Beslut, som med stöd av äldre lag meddelats angående åtgärd till motverkande av vattenförorening, vare gällande intill dess annorlunda varder förordnat.

I fråga om ärende, däri utlåtande av synemän meddelats före den 1 januari 1942, skall gälla vad i 8 kap. i dess förutvarande lydelse är stadgat.

Före den 1 januari 1942 vid allmän domstol anhängiggjort mål rörande ämne, varom bestämmelse givits i denna lag, skall handläggas och bedömas enligt äldre lag.

Där i lag eller särskild författning förekommer hänvisning till lagrum, som ersatts genom bestämmelse i nya lagen, skall denna i stället tillämpas.

2) L a g

om tillsyn över vattendrag, sjöar och andra vattenområden.

Härigenom förordnas som följer:

Inledande bestämmelse.

1 §.

Över vattendrag, sjöar och andra vattenområden inom riket skall till motverkande av vattenförorening utövas tillsyn efter vad nedan stadgas.

Om tillsyn ur fiske- och naturskyddssynpunkt.

2 §.

Tillsyn ur fiske- och naturskyddssynpunkt skall under lantbruksstyrelsens inseende utövas av en myndighet, benämnd fisketillsynsmyndigheten.

Om tillsyn av fiskeritjänstemän gälle vad särskilt är stadgat.

3 §.

Finner tillsynsmyndigheten, att industriellt avloppsvatten eller kloakvatten genom förorening medför olägenhet av någon betydelse, äger den meddela råd och anvisningar angående lämplig åtgärd till motverkande därav.

4 §.

När omständigheterna därtill föranleda, äger tillsynsmyndigheten hos länsstyrelsen göra framställning om förbud mot utsläppande av avloppsvatten utan erforderlig rening eller angående åtgärd till motverkande av olägenhet genom utsläppande därav.

Med avseende å länsstyrelsens prövning skall vad i hälsovårdsstadgan föreskrives äga motsvarande tillämpning.

5 §.

Finnes vattendomstols prövning erforderlig, äger tillsynsmyndigheten hos vattendomstolen föra talan om förbud eller åtgärd, varom i 4 § sägs, efter vad i vattenlagen är stadgat.

Tillsynsmyndigheten må ock eljest i ärende angående vattenförorening föra talan hos vattendomstol ävensom vid syneförrättning enligt 10 kap. vattenlagen.

6 §.

Konungen äger meddela erforderliga föreskrifter om skyldighet att göra anmälan hos tillsynsmyndigheten i ärenden som beröra dennas verksamhet.

Om tillsyn ur hälsovårdssynpunkt.

7 §.

Tillsyn ur hälsovårdssynpunkt utövas av hälsovårdsmyndigheterna enligt vad därom särskilt stadgas.

I den mån så lämpligen kan ske skall ock fisketillsynsmyndigheten utöva tillsyn ur hälsovårdssynpunkt. Om tillsynsmyndighetens befogenheter gälla vad i 3 och 4 §§ är stadgat.

8 §.

Länsstyrelsen äger uppdraga åt lämplig person att ur hälsovårdssynpunkt föra talan som i 5 § sägs.

Har ej särskild person förordnats, äger fisketillsynsmyndigheten, utan särskilt uppdrag, föra sådan talan.

Om särskilda tillsyningsmän.

9 §.

Finnes anledning till antagande, att genom utsläppande av avloppsvatten från samhälle eller från fabrik, sjukhus eller annan inrättning kan uppkomma avsevärd olägenhet, äger länsstyrelsen förordna särskild person att tillse, att sådan olägenhet förebygges. Förordnandet må av länsstyrelsen återkallas.

Närmare bestämmelser angående tillsyningsmannens åligganden meddelas av länsstyrelsen.

10 §.

Ersättning till tillsyningsman skall gäldas av det samhälle eller innehavaren av den fabrik eller inrättning, varifrån avloppsvattnet utsläppes, enligt grunder som Konungen bestämmer.

Gemensamma bestämmelser.

11 §.

Fisketillsynsmyndigheten äger, i den mån för utförande av dess uppdrag så erfordras, rätt att vinna tillträde till fabrik eller annan anläggning, evad den är i bruk eller ej, ävensom att företaga undersökningar inom område som hör till anläggningen eller å annan plats där undersökning kan vara erforderlig.

Vad nu sagts skall, oavsett om tillsynsmyndigheten är tillstädes, jämväl gälla fiskeritjänsteman eller annan som biträder tillsynsmyndigheten ävensom sådan särskild tillsyningsman som avses i 9 §.

12 §.

Innehavare av anläggning, från vilken avloppsvatten utsläppes i vattendrag, sjö eller annat vattenområde, är skyldig att på begäran lämna fiske-

tillsynsmyndigheten eller den som biträder denna eller särskild tillsyningsman erforderliga upplysningar angående anläggningen.

13 §.

Vad i denna lag är stadgat om avloppsvatten skall i tillämpliga delar gälla jämväl fast avfall eller annat som kan vålla vattenförorening.

14 §.

Det åligger polismyndighet att lämna den handräckning som erfordras för utövande av tillsyn enligt denna lag.

15 §.

Den som tagit befattning med tillsyn enligt denna lag må ej röja yrkeshemlighet eller, där det ej kan anses påkallat av hans åligganden, yppa driftanordning eller affärsförhållande vid anläggning, i avseende å vilken han tagit sådan befattning. Gör han sig skyldig till dylik förseelse, straffes med dagsböter eller fängelse.

16 §.

Underlåter någon att fullgöra vad enligt 12 § åligger honom, straffes med dagsböter.

17 §.

Åtal för förseelse mot denna lag anhängiggöres vid allmän domstol. Förseelse som i 15 § sägs må ej åtalas av allmän åklagare, där den ej av målsägande angives till åtal.

18 §.

Böter som ådömas enligt denna lag tillfalla kronan.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1942.

Genom denna lag upphäves förordningen den 30 juni 1937 (nr 598) angående särskilda åtgärder till motverkande av skada å fiske genom vattenförorening.

Förbud som meddelats enligt 7 § nämnda förordning vare gällande intill dess annorlunda förordnas. Överträder någon efter lagens ikraftträdande sådant förbud, straffes med dagsböter. Äro omständigheterna försvårande, må till fängelse i högst sex månader dömas.

Med avseende å den som vid lagens ikraftträdande innehar förordnande att vara tillsyningsman jämlikt 5 § i förordningen skall så anses som om han utsetts enligt 9 § i denna lag.

Begår den, som tagit befattning med tillsyn enligt förordningen, efter lagens ikraftträdande förseelse som i 15 § sägs, skall vad i lagen är stadgat angående sådan förseelse äga motsvarande tillämpning.

---

3) L a g
om ändrad lydelse av 13 och 63 §§ stadsplanlagen den 29 maj 1931.

Härigenom förordnas, att 13 och 63 §§ stadsplanlagen den 29 maj 1931 (nr 142)¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

13 §.

Nybyggnad må — — — avsett ändamål.

Om så finnes erforderligt, äger Konungens befallningshavande för område utom stadsplan, för vilket avstyckningsplan enligt vad därom särskilt är stadgat blivit godkänd, meddela förbud mot nybyggnad utan tillstånd av Konungens befallningshavande, innan avlopp för området anordnats.

63 §.

Nybyggnad må — — — avsett ändamål.

Å byggnadsmark — — — mot tomtindelningen.

Beträffande område — — — motsvarande tillämpning.

Om så finnes erforderligt, äger Konungens befallningshavande för område, som ingår i byggnadsplan eller för vilket avstyckningsplan enligt vad därom särskilt är stadgat blivit godkänd, meddela förbud mot nybyggnad utan tillstånd av Konungens befallningshavande, innan avlopp för området anordnats.

—————

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1942.

—————

4) L a g
angående ändrad lydelse av 5 kap. 8 a § lagen den 12 maj 1917 om fastighetsbildning i stad.

Härigenom förordnas, att 5 kap. 8 a §² lagen den 12 maj 1917 (nr 269) om fastighetsbildning i stad skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

5 KAP.

8 a §.

Avstyckning av — — — inom området.

Vid uppgörande av plan, varom nu sagts, skall iakttagas, att möjlighet beredes till anordnande ej mindre av lämpliga trafikleder samt öppna platser

¹ Senaste lydelse av 63 § se 1939: 75.

² Senaste lydelse se 1931: 143.

inom och utfartsvägar från det till avskiljande avsedda området än även, i den mån så prövas erforderligt, av ledningar för belysning, för tillförsel av vatten och för avlopp jämte reningsanordningar.

Finner byggnadsnämnd — — — punkten sågs.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1942.

samt

5) L a g

angående ändrad lydelse av 19 kap. 1 § lagen den 18 juni 1926 om delning av jord å landet.

Härigenom förordnas, att 19 kap. 1 §¹ lagen den 18 juni 1926 (nr 326) om delning av jord å landet skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

19 KAP.

1 §.

Från fastighet — — — äga rum.

Avstyckning av — — — inom området.

Vid uppgörande av plan, varom nu sagts, skall iakttagas, att möjlighet beredes till anordnande ej mindre av lämpliga trafikleder samt öppna platser inom och utfartsvägar från det till avskiljande avsedda området än även, i den mån så prövas erforderligt, av ledningar för belysning, för tillförsel av vatten och för avlopp jämte reningsanordningar.

Finner Konungens — — — lämnar tillstånd.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1942.

dels ock förklarar sig vilja inhämta riksdagens yttrande över följande vid propositionen fogade förslag till

Förordning om ändring i vissa delar av hälsovårdsstadgan den 19 juni 1919.

Härigenom förordnas, att 1 §, 9 § 2 mom., 13 § 4 mom., 22 §, 24 § 1, 4 och 5 mom., 27 och 35 §§, 44 § 2 mom., 48, 50 och 52 §§, 55 § 2 mom. samt 60

---

¹ Senaste lydelse se 1937: 164.

och 61 §§ hälsovårdsstadgan den 19 juni 1919 (nr 566)¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt i det följande angives samt att i stadgan skall införas en ny paragraf, betecknad 48 a §, med rubriken *Om avloppsledning*, av nedan angivet innehåll:

1 §.

Varje stad — — — i staden.

För detta ändamål skall nämnden, bland annat, verka för:

att i — — — avloppsledningar anläggas;

att erforderliga åtgärder vidtagas till motverkande av vattenförorening; att, där — — — öppet vatten.

Det åligger — — — särskilt stadgat.

9 §.

2 mom. Vattnet i brunn, källa eller vattenledning, vare sig dessa äro avsedda för allmänt eller enskilt begagnande, eller vattnet vid allmänt vattenhämtningsställe vid sjö, vattendrag eller kanal må ej av någon förorenas.

Vad nu sagts skall dock ej gälla, där åtgärden är medgiven enligt vattenlagen.

13 §.

4 mom. Utan hinder av här ovan meddelade bestämmelser kan hälsovårdsnämnden på ansökan medgiva anordnandet av vattenklosett, därest den är så inrättad, att orenlighet och spolvatten medelst underjordisk ledning föres ut omedelbart i stadens avloppsledning eller i lämpligt vattendrag eller annat vattenområde. Därest orenligheten och spolvattnet icke föres ut i stadens avloppsledning, äger hälsovårdsnämnden, i den mån så prövas erforderligt, föreskriva, att avloppsvattnet skall renas. Ansökan om tillstånd till anordnande av vattenklosett skall avfattas skriftligen och jämte erforderlig ritning över anläggningen ingivas till nämnden.

Utän hälsovårdsnämndens — — — icke anordnas.

Befinnas större — — — kan brukas.

Har prövning enligt vattenlagen ägt rum, under vilka villkor avloppsvatten må utsläppas, gälle om verkan därav vad i nämnda lag är stadgat.

22 §.

Innan någon för avledande av spillvatten eller annan flytande orenlighet anordnar underjordisk ledning, som ej är avsedd allenast för att föra ut avloppsvattnet från fastighet till stadens ledning i angränsande gata eller väg, skall han göra skriftlig anmälan därom hos hälsovårdsnämnden. Vid denna anmälan skall fogas karta jämte beskrivning över ledningen, såframt ej sådan eljest finnes tillgänglig för nämnden.

Avloppsledning skall — — — ledningens användning.

Rensning av — — — är stadgat.

¹ Senaste lydelse av 27 och 52 §§ se 1936: 322.

Vad om avloppsledning är stadgat skall ock i tillämpliga delar gälla reningsanläggning och andra till sådan ledning hörande anordningar.

24 §.

1 mom. Hälsovårdsnämnden skall vaka över att fabriker och näringar icke inrättas eller drivas så, att de medföra sanitära olägenheter för närboende eller det allmänna, vare sig genom spridning av damm, rök eller ånga i större myckenhet eller av elak lukt eller genom utsläppande av giftiga gaser eller illaluktande avloppsvatten eller avloppsvatten, som vållar vattenförorening, eller ock genom åstadkommande av buller eller dylikt. Förefinnes sådan olägenhet, skall nämnden tillhålla vederbörande att vidtaga tjänliga åtgärder för dess avhjälpande. Verkställes ej av hälsovårdsnämnden anbefalld åtgärd inom tid, som nämnden föreskriver, och är den anmärkta olägenheten svår, må nämnden äga tills vidare förbjuda fabriken eller näringens drivande.

Har prövning enligt vattenlagen ägt rum, under vilka villkor avloppsvatten må utsläppas, gälle om verkan därav vad i nämnda lag är stadgat.

4 mom. Färgerier, färgfabriker, garverier, lysgasverk, limkokerier, skinnberedningar, slakterier, mejerier, stärkelsefabriker, stearinfabriker, fabriker för bearbetning av tjära eller gasvatten ävensom andra fabriker och näringar, som, utan att vara hänförliga till de i 2 och 3 mom. omförmälda, dock till följd av det sätt, varpå de drivas, eller de ämnen, som genom dem bearbetas, behandlas eller frambringas, eller avfallen vid deras drivande, eller därvid utströmmande rök och ånga, eller spridande av elak lukt, eller fara för vattens orenande eller ock av annan anledning kunna medföra sanitära olägenheter, må förläggas endast å öppen och rymlig tomt i sådan del av staden, som ej är tätt bebyggd.

5 mom. Innan någon — — — det allmänna.

Skall lägenhet — — — eller inrättas.

Om skyldighet att i vissa fall göra anmälan hos fisketillsynsmyndigheten eller påkalla prövning enligt vattenlagen av fråga angående utsläppande av avloppsvatten från fabrik eller annan industriell inrättning samt om förbud mot varje förorening genom utsläppande av industriellt avloppsvatten i vissa vattenområden gälle vad särskilt är eller kan varda stadgat.

Innan hälsovårdsnämndens besked meddelas i ärende, som skall anmälas hos fisketillsynsmyndigheten, bör tillsynsmyndighetens yttrande avvaktas.

27 §.

Med dagsböter straffes, där ej strängare straff enligt allmän lag eller författning bör följa å förseelsen,

lägenhetsinnehavare, som — — — meddelade föreskrifter;

den som underlåter att göra sådan anmälan, som i 22 § första stycket sägs, eller bryter mot någon honom enligt tredje stycket i samma paragraf åliggande skyldighet beträffande rensning av avloppsledning, avlägsnande från

staden av den därvid uppsamlade orenligheten samt forsling inom staden av sådan orenlighet;

den som underlåter att göra — — — nedsatt lik.

Samma lag — — — 25 § 5 mom. andra stycket.

35 §.

Varje kommun — — — inom området.

För detta ändamål skall nämnden, bland annat, verka för:

att invånarna — — — vattenledning anläggas;

att vattenavlopp, särskilt på platser med sammanträngd befolkning, anordnas samt att de utföras så, att icke sanitär olägenhet vållas;

att i övrigt erforderliga åtgärder vidtagas till motverkande av vattenförorening;

att sunda — — — öppet vatten.

Det åligger — — — särskilt stadgat.

44 §.

2 mom. Vattnet i brunn, källa eller vattenledning, vare sig dessa äro avsedda för allmänt eller enskilt begagnande, eller vattnet vid allmänt vattenhämtningsställe vid sjö, vattendrag eller kanal må ej av någon förorenas.

Vad nu sagts skall dock ej gälla, där åtgärden är medgiven enligt vattenlagen.

48 §.

1 mom. Avträde, urinkur, stall, fähus, svinhus ävensom gödselstad eller annat upplag av spillning må ej läggas på mindre avstånd än sex meter från lägenhet, varom i 46 § förmåles, och ej heller så, att flytande orenlighet därifrån kan utbreda sig till boningshus eller sådan lägenhet, som i 46 § avses, eller till brunn, källa eller annat vattenhämtningsställe eller till allmän väg eller plats.

2 mom. Utan hinder av vad ovan stadgats om avträde kan hälsovårdsnämnden på ansökan medgiva anordnandet av vattenklosett, därest den är så inrättad, att orenlighet och spolvatten medelst underjordisk ledning föres ut omedelbart i allmän avloppsledning eller i lämpligt vattendrag eller annat vattenområde eller, om särskilda skäl därtill äro, kan avledas på annat sätt, utan att olägenhet vållas därav. Därest orenligheten och spolvattnet icke föres ut i allmän avloppsledning, äger hälsovårdsnämnden, i den mån så prövas erforderligt, föreskriva, att avloppsvattnet skall renas. Ansökan om tillstånd till anordnande av vattenklosett skall avfattas skriftligen och jämte erforderlig ritning över anläggningen ingivas till nämnden.

Utän hälsovårdsnämndens medgivande får vattenklosett icke anordnas.

Befinnas större brister vidlåda vattenklosett och avhjälpas icke dessa brister inom tid, som hälsovårdsnämnden föreskriver, eller skötes vattenklosett vårdslöst, må nämnden tills vidare förbjuda, att inrättningen begagnas, eller påbjuda sådana åtgärder, att inrättningen icke kan brukas.

Har prövning enligt vattenlagen ägt rum, under vilka villkor avloppsvatten må utsläppas, gälle om verkan därav vad i nämnda lag är stadgat.

3 mom. Till allmän avstjälpningsplats för orenlighet får ej anvisas ställe, som är beläget invid tätt bebyggt område eller nära intill allmän väg eller farled.

Om avloppsledning.

48 a §.

Innan någon för avledande av spillvatten eller annan flytande orenlighet anordnar underjordisk ledning, som ej är avsedd allenast för att föra ut avloppsvattnet från fastighet till allmän ledning i angränsande gata eller väg, skall han göra skriftlig anmälan därom hos hälsovårdsnämnden. Vid denna anmälan skall fogas karta jämte beskrivning över ledningen, såframt ej sådan eljest finnes tillgänglig för nämnden.

Avloppsledning skall vara så inrättad, att den ej kan medföra sanitära olägenheter. Uppstår felaktighet i avloppsledning eller befinnes den av annan orsak föranleda sanitär olägenhet, skola åtgärder ofördröjligen vidtagas för ledningens försättande i fullgott skick. Intill dess ledningen är försatt i fullgott skick äger hälsovårdsnämnden, om så prövas nödigt, förbjuda ledningens användning.

Rensning av avloppsledning skall äga rum så ofta behovet påkallar. Den därvid uppsamlade orenligheten skall omedelbart på sådant sätt avlägsnas att därav icke vållas sanitär olägenhet.

Vad om avloppsledning är stadgat skall ock i tillämpliga delar gälla rensningsanläggning och andra till sådan ledning hörande anordningar.

50 §.

1 mom. Hälsovårdsnämnden skall vaka över att fabriker och näringar icke inrättas eller drivas så, att de medföra sanitära olägenheter för närboende eller det allmänna, vare sig genom spridning av damm, rök eller ånga i större myckenhet eller av elak lukt eller genom utsläppande av giftiga gaser eller illaluktande avloppsvatten eller avloppsvatten, som vållar vattenförorening, eller ock genom åstadkommande av buller eller dylikt. Förefinnes sådan olägenhet, skall nämnden tillhålla vederbörande att vidtaga tjänliga åtgärder för dess avhjälpande. Verkställes ej av hälsovårdsnämnden anbefalld åtgärd inom tid, som nämnden föreskriver, och är den anmärkta olägenheten svår, må nämnden äga tills vidare förbjuda fabriken eller näringens drivande.

Har prövning enligt vattenlagen ägt rum, under vilka villkor avloppsvatten må utsläppas, gälle om verkan därav vad i nämnda lag är stadgat.

2 mom. Innan någon anlägger sulfatcellulosafabrik, fabrik, där djurämnen brännas eller underkastas torr destillation, fabrik för tillverkning av animaliska gödningsämnen, ugn eller annan inrättning för rostning av arsenik- eller svavelhaltiga malmer, fabrik för tillverkning av vitbetsocker, su-

perfosfat, fosfor, soda, ättiksyra, saltsyra, salpetersyra och svavelsyra, sådant glasbruk eller kakelfabrik, där arsenik vid tillverkningen begagnas, kalk-, koks- och masugn, trankokeri, talgsjuderi, benkvarn, pudrettfabrik, färgeri, färgfabrik, garveri, lysgasverk, limkokeri, skinnberedning, slakteri, mejeri, stärkelsefabrik, stearinfabrik eller fabrik för bearbetning av tjära eller gasvatten, skall han göra skriftlig anmälan därom hos hälsovårdsnämnden och avvakta besked, huruvida från dess sida hinder därför möter. Vid denna anmälan skall fogas uppgift om de anordningar, vilka äro ämnade att vidtagas för att förhindra att fabriksrörelsen eller näringens bedrivande må medföra sanitära olägenheter för närboende eller det allmänna.

Skall lägenhet — — — eller inrättas.

Om skyldighet att i vissa fall göra anmälan hos fisketillsynsmyndigheten eller påkalla prövning enligt vattenlagen av fråga angående utsläppande av avloppsvatten från fabrik eller annan industriell inrättning samt om förbud mot varje förorening genom utsläppande av industriellt avloppsvatten i vissa vattenområden gälle vad särskilt är eller kan varda stadgat.

Innan hälsovårdsnämndens besked meddelas i ärende som skall anmälas hos fisketillsynsmyndigheten, bör tillsynsmyndighetens yttrande avvaktas.

52 §.

Med dagsböter straffes, där ej strängare straff enligt allmän lag eller författning bör följa å förseelsen,

lägenhetsinnehavare, som — — — noggrann renlighet;

den som bryter mot stadgandet i 48 § 2 mom. andra stycket;

den som underlåter att göra sådan anmälan, som i 48 a § sägs;

den som bryter — — — nedsatt lik.

Samma lag — — — eller 49 a §.

55 §.

2 mom. Länsstyrelserna skola — — — avhjälpande vidtagas.

Har prövning enligt vattenlagen ägt rum, under vilka villkor avloppsvatten må utsläppas, gälle om rätt för länsstyrelsen att meddela ändrade föreskrifter vad i nämnda lag är stadgat.

60 §.

Mot sådana — — — ordning beslutat.

Huruledes vissa frågor om avledande av kloakvatten och industriellt avloppsvatten må dragas under vattendomstols prövning, därom stadgas i vattenlagen.

61 §.

Böter och viten, som ådömas på grund av denna stadga eller de i enlighet med densamma meddelade föreskrifter, tillfalla kommunen; dock att vite, som må hava ådömts kommun, skall tillfalla kronan. Vad nu sagts om kommun gälle ock samhälle som i 34 § sägs.

Saknas tillgång — — — allmänna strafflagen.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1942.

Länsstyrelsen må vid vite ålägga ägare av nämnda dag befintlig underjordisk ledning för avledande av spillvatten eller annan flytande orenlighet att, om ledningen ej är avsedd allenast för att föra ut avloppsvattnet från fastighet till allmän ledning i angränsande gata eller väg, göra anmälan om ledningen till hälsovårdsnämnden samt därvid, såvitt möjligt, foga karta jämte beskrivning.

I samband med propositionen har utskottet till behandling förehåft de i anledning av propositionen väckta motionerna, nr 187 i första kammaren av herr *Nisser m. fl.* samt nr 246 i andra kammaren av herrar *Carlström* och *Pettersson* i Norregård och nr 252 i samma kammare av herr *Ljungberg m. fl.*

För de i motionerna framställda yrkandena kommer redogörelse att lämnas i det följande.

Beträffande de skäl som anförts till stöd för de genom propositionen framlagda förslagen ävensom i fråga om de skäl som motionärerna andragit till stöd för sina yrkanden får utskottet, i den mån redogörelse därför icke lämnas här nedan, hänvisa till propositionen och motionerna.

Begäran om utredning.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 15 mars 1935 (nr 89) hemställde riksdagen, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa skyndsamt utredning rörande åtgärder för att förhindra förorening i sjöar och vattendrag. Sakkunniga, som av chefen för justitiedepartementet tillkallats enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 11 september 1936, avgåvo i december 1936 förslag till provisoriska bestämmelser i ämnet, vilket vid 1937 års riksdag blev i huvudsak genomfört. De sakkunniga ha i november 1939 avlämnat slutligt betänkande angående åtgärder till motverkande av vattenförorening m. m. (statens offentl. utredn. 1939: 40).

Sedan yttranden däröver inhämtats, ha de sakkunnigas förslag lagts till grund för nu föreliggande proposition.

Gällande rätt.

I 12 § förordningen den 30 december 1880 om jordägares rätt över vattnet å hans grund, den s. k. v a t t e n r ä t t s f ö r o r d n i n g e n, ålägges ägare av sågkvarn att tillse, att avfallet ej utsläppes i vattnet. Samma föreskrift meddelas för det fall att vid annat verk eller inrättning uppkommer avfall, varav uppgrundning eller annan olägenhet kan förorsakas. Vidtager ej ägaren nödig åtgärd eller anstalt till skadans förekommande, äger länsstyrelsen föreskriva vad i sådant hänseende bör iakttagas samt förelägga den tredskande vite, om ansvar å försummelsen ej finnes särskilt stadgat. Sker ändock skada, äger den skadelidande njuta ersättning därför efter domstols

beprövande. Enligt 8 § promulgationslagen till vattenlagen är nämnda paragraf alltjämt gällande i vad den rör förorening.

Till sistnämnda stadgande an knyter numera förordningen angående särskilda åtgärder till motverkande av skada å fiske genom vattenförorening den 30 juni 1937. Genom denna förordning har i avvaktan på en mera slutgiltig lagstiftning inrättats en särskild tillsynsmyndighet för att övervaka, att fiskerinäringen såvitt möjligt ej lider intrång genom vattenförorening. Tillsynsmyndigheten står under lantbruksstyrelsens inseeende.

I vattenlagen meddelas i 8 kap. bestämmelser om kloakledningar. Beräffande frågan, huruvida och i vilken mån det må vara tillåtet att genom kloakvatten förorena vatten, varöver annan äger råda, eller luften, samt i fråga om ersättning därför skall enligt 17 § gälla vad särskilt är eller kan varda stadgat. I 10 kap. 51 § vattenlagen stadgas, att vid syneförrättning rörande kloakledning synemännen skola meddela sådana bestämmelser, att vatten, varöver annan äger råda, eller luften icke genom avledandet förorenas eller, om sådant förorenande ej kan undvikas, att olägenheterna därav såvitt möjligt minskas. Ha särskilda föreskrifter i nämnda hänseende meddelats vid prövning i därför stadgad ordning, skola de noga iakttagas av synemännen.

Lagen om flottning i allmän flottled den 19 juni 1919 innehåller i 69 § vissa stadganden som röra vattenförorening. Virke, som tillföres allmän flottled å plats varifrån dess utflottning beräknas kunna medhinnas under första flottningsåret, må enligt detta lagrum flottas obarkat, men vattendomstolen äger förordna, att virket skall barkas, såframt det finnes skäligt. Virke, vars utflottning beräknas icke kunna medhinnas under första flottningsåret, skall så fullständigt som möjligt befrias från bark, om ej vattendomstolen funnit skäligt medgiva undantag. Avbarkning må ej verkställas å isen eller å stranden så nära vattnet att barken kan nedsköljas däri.

Vidare finnas i hälsovårdsstadgan den 19 juni 1919 bestämmelser som giva hälsovårdsmyndigheterna befogenhet att ingripa till skydd mot vattenförorening som kan vålla olägenheter ur sanitär synpunkt.

I stadsplanlagen den 29 maj 1931 och byggnadsstadgan den 20 november 1931 återfinnas vissa föreskrifter som beröra samhällenas avloppsledningar. Slutligen kan erinras, att enligt lagen om expropriation den 12 maj 1917 fastighet kan tagas i anspråk för att förhindra förorenande av vattenledning, som är anlagd för en orts förseende med vatten, eller för annat därmed jämförligt ändamål.

Huvuddragen i de sakkunnigas förslag.

Riksdagen begärde som förut nämnts år 1935 utredning angående åtgärder för att förhindra förorening av vatten. I det utlåtande av jordbruksutskottet (nr 35) som låg till grund för riksdagens skrivelse anfördes, att vid utred-

ningen borde prövas, vilka åtgärder som erfordrades för att effektivt förhindra uppkomsten av olägenheter genom vattenförorening. Utskottet framhöll emellertid, att en sådan lösning som krävde inrättande av ett nytt ämbetsverk borde undvikas. Samma ståndpunkt intog föredragande departementschefen i uttalande till statsrådsprotokollet den 11 september 1936, då han begärde bemyndigande att tillkalla de sakkunniga. Han uttalade även, att det syntes särskilt böra övervägas, huruvida icke prövningen av hit hörande frågor kunde anförtros redan bestående myndigheter.

Efter att i korthet ha återgivit innehållet i den s. k. dikningslagskommitténs år 1915 avgivna förslag i ämnet redogöra de sakkunniga i sitt betänkande ingående för inhämtade upplysningar från länsstyrelser, tjänsteläkare, fisketillsynsmyndigheten, fiskeriintendenterna, samhällen och inrättningar samt uttala, att dessa upplysningar ovedersägligt ådagalade behovet av ny lagstiftning mot vattenförorening. Missförhållanden vore sålunda allmänt förekommande och ofta av allvarlig beskaffenhet. Orsakerna till olägenheterna kunde till en del hänföras till bristen på teknisk hjälp åt de myndigheter som hade att handlägga ärendena. Dessa myndigheter kunde emellertid icke heller i övrigt anses fullt kompetenta att handlägga mera invecklade ärenden. Särskilt gällde detta ofta hälsovårdsnämnderna. För att förekomma vattenförorening vore också bestämmelser erforderliga om skyldighet i vissa fall att göra ansökan om förprovning, huruvida och under vilka villkor avloppsvatten finge utsläppas i vattendrag, sjö eller annat vattenområde. Härjämte är enligt vad de sakkunniga uttala av vikt, att stadganden meddelas om skyldighet att deltaga i kostnaderna för kloakledningsföretag — tvångsdelaktighet — eller för reningsverk m. m.

Vid utarbetandet av förslag till ny lagstiftning ha de sakkunniga ansett den organisatoriska frågan, vilka myndigheter som borde handha ärenden om vattenförorening, vara av grundläggande betydelse. Såsom en ledande princip för lösningen av detta spörsmål — liksom för hela lagstiftningen — ha de fastslagit, att man borde söka att med så små medel som möjligt nå det eftersträfvade målet, nämligen renare vattendrag. I överensstämmelse härmed står såsom en annan grundprincip i förslaget, att man bör söka att såvitt möjligt på frivillighetens väg successivt komma fram till förbättrade förhållanden. Med den ståndpunkt de sakkunniga i dessa delar intagit blir det en viktig uppgift för de offentliga myndigheterna att utöva tillsyn. Sådan erfordras enligt de sakkunniga såväl ur sanitär synpunkt som av hänsyn till fisket och det allmänna naturskyddet.

Ur sanitär synpunkt utövas nu tillsyn — under medicinalstyrelsens överinseende — av hälsovårdsnämnderna och länsstyrelserna med biträde framförallt av tjänsteläkarna. Någon ändring i denna del har icke föreslagits av de sakkunniga, men de ha förordat, att dessutom under medicinalstyrelsen ställes en central sanitär tillsynsmyndighet som i samarbete med statens institut för folkhälsan skall ha till huvuduppgift att motverka att sanitära olägenheter vållas av vattenförorening. Den som fungerar såsom sa-

nitär tillsynsmyndighet skall enligt förslaget ha kemisk-bakteriologisk utbildning, och vid hans sida skall ställas en medhjälpare med kemisk-teknisk utbildning. Myndigheten skall enligt förslaget i främsta rummet ägna sin uppmärksamhet åt de olägenheter som kunde förorsakas av kommunalt avloppsvatten.

Ur fiskesynpunkt skall enligt förslaget övervakning av vattendragen liksom hittills åligga fiskeriintendenterna och andra fiskeritjänstemän. För fiskets del skall även finnas en särskild fisketillsynsmyndighet lydande under lantbruksstyrelsen. Myndigheten skall främst ägna sin uppmärksamhet åt industriellt avloppsvatten. Förslaget kan i denna del sägas innebära, att den år 1937 inrättade särskilda tillsynsmyndigheten bibehålles. På nu nämnda myndighet skall enligt förslaget även ankomma att öva tillsyn ur allmän naturskyddssynpunkt. Såsom tillsynsmyndighet fungerar för närvarande laboratorn fil. lic. Sten Vallin, som biträdes av en assistent. Myndigheten borde enligt de sakkunnigas mening förstärkas genom tillsättande av en laboratorbefattning, vars innehavare skulle äga kemisk-teknisk utbildning, varjämte ett tidsenligt laboratorium borde inrättas.

Enligt förslaget skola de centrala tillsynsmyndigheterna genom råd och anvisningar verka för förbättrade förhållanden såvitt möjligt i samförstånd med samhällen och industriföretag m. fl. Det är emellertid uppenbart, att tvångsmedel måste kunna tillgripas och att ovillkorligen förpliktande beslut måste kunna meddelas. I fråga om de beslutande organ som skola handha denna uppgift an knyter sakkunnigförslaget nära till nu rådande ordning, enligt vilken beslutanderätten i föreningsfrågor tillkommer dels hälsovårdsnämnder och länsstyrelser, de förra dock allenast ur sanitär synpunkt, dels ock — i samband med frågor om framdragande av kloakledningar — synemän och vattendomstol. Det kan anmärkas, att synemäns eller vattendomstols beslut angående åtgärder till motverkande av vattenförorening för närvarande icke torde innebära hinder för hälsovårdsnämnd eller länsstyrelse att meddela strängare bestämmelser.

De sakkunniga ha ansett det vara av stor vikt, att hälsovårdsmyndigheterna alltjämt förbliva behöriga att meddela beslut i föreningsfrågor. Härom anföres i betänkandet bland annat:

Hälsovårdsnämnderna ha otvivelaktigt på förevarande område en dem naturligt tillkommande uppgift att fylla, var inom sitt distrikt. Detta gäller i första hand deras allmänt övervakande verksamhet. I denna del torde utan överdrift kunna påstås, att de äro mycket betydelsefulla organ. Även om förhållandena i olika orter äro synnerligen växlande torde också av de till de sakkunniga avgivna yttrandena framgå, att de i stort sett väl fylla sin nyssnämnda uppgift. Hälsovårdsnämnderna inneha emellertid även, såsom första beslutande instans i sanitära frågor, en viktig maktbefogenhet. Och det lärer icke kunna bestridas, att nämnderna mången gång icke äga den sakkunskap, som erfordras för prövning av hithörande frågor. På grund härav torde nämnderna i viss utsträckning ha underlåtit att ingripa i frågor av större mått eller mera invecklad beskaffenhet eller ock icke förmått att bringa sådana ärenden till ett tillfredsställande slut. Härtill har emellertid säkerligen även i viss mån medverkat, att hälsovårdsnämnderna ej all-

tid äga tillräcklig auktoritet inom den egna kommunen. Däremot framgår ej av yttrandena, att hälsovårdsnämnderna i någon anmärkningsvärd omfattning skulle ha meddelat olämpliga eller oriktiga beslut. — — — Det måste också understrykas, att hälsovårdsnämndernas intresse och initiativkraft i deras viktiga uppgift såsom övervakande organ helt säkert skulle starkt minskas eller i många fall helt försvinna, om de icke själva skulle äga någon beslutanderätt i föreningsfrågor. För övrigt är det uppenbart, att särskilt i smärre frågor erfordrerligt ingripande som regel bör kunna erhållas med minsta omgång och tidsutdräkt, om man kan vända sig till ett organ i orten som förut känner förhållandena där, samt att hälsovårdsnämnderna särskilt vid handläggning av sådana mindre omfattande frågor torde ha värdefullt stöd hos vederbörande provinsialläkare eller stadsläkare. Det kunde helt naturligt sättas i fråga att göra en uppdelning med hänsyn till ärendenas beskaffenhet. Stora svårigheter skulle dock härvid möta och en sådan uppdelning torde icke heller vara tillräckligt motiverad av något föreliggande praktiskt behov. I praktiken sker i viss mån en fördelning redan av det skäl, att hälsovårdsnämnden tvekar att ingripa, där den ej har tillräcklig sakkunskap. Detta torde vara fallet i flertalet småkommuner. Är nämnden, såsom t. ex. i en större stad, väl kvalificerad, ingriper den naturligen även i mera komplicerade fall.

Överordnad hälsovårdsmyndighet är vederbörande länsstyrelse. Dennes verksamhet består dels i prövning av besvär över hälsovårdsnämnds beslut dels ock i ingripanden såsom första instans. I sistnämnda hänseende utgör länsstyrelsernas verksamhet ett synnerligen viktigt komplement till de lokala hälsovårdsmyndigheternas arbete särskilt i sådana fall, då en hälsovårdsnämnd, till exempel med hänsyn till kostnaden för den egna kommunen eller andra inom densamma föreliggande särskilda förhållanden, ej haft tillräcklig auktoritet för att ingripa eller då frågan är mera komplicerad eller berör flera kommuner. Å andra sidan torde det icke råda någon tvekan, att även länsstyrelserna för närvarande ej sällan ha stora svårigheter att komma till rätta med mera komplicerade föreningsfrågor. Denna omständighet utgör dock icke — lika litet som motsvarande förhållande beträffande hälsovårdsnämnderna — tillräcklig anledning att undandraga länsstyrelsen en uppgift som naturligt hör samman med dess verksamhet i övrigt som hälsovårdsmyndighet. Emot en sådan åtgärd kan även anföras, att på landsbygden förste provinsialläkarna torde vara de organ som äro livligast verksamma när det gäller att motverka vattenförorening. För dem lärer vederbörande länsstyrelse vara den myndighet, med vilken de stå i närmaste förbindelse och som är lättast tillgänglig. Effektiviteten av förste provinsialläkarnas verksamhet skulle säkerligen minskas om de ej vidare kunde direkt hänvända sig till länsstyrelserna.

Av det anförda torde framgå, att såväl hälsovårdsnämnder som länsstyrelser enligt de sakkunnigas mening måste i sin egenskap av hälsovårdsmyndigheter bibehållas vid ett mycket väsentligt inflytande i föreningsfrågor. I annat fall skulle med största säkerhet inträda en betydande försämring, i stället för en förbättring, av nu rådande förhållanden. Beträffande särskilt länsstyrelserna bör uppmärksammas, att dessa på andra närliggande lagstiftningsområden ha viktiga funktioner att fylla, så enligt flottningsslagen, stadsplanelagen och byggnadsstadgan liksom även i viss utsträckning beträffande fastighetsbildningen. Någon inskränkning i dessa funktioner torde icke komma i fråga. Överhuvud utgöra länsstyrelserna organ, som äro vana att ingripa på så gott som alla områden, där allmänna intressen kunna lida intrång, och detta är i hög grad förhållandet i fråga om vattenförorening.

Enligt förslaget skola hälsovårdsnämnderna liksom för närvarande granska förhandsanmälningar om fabriker och näringar med hänsyn till faran för vattenförorening, lika väl som med hänsyn till de sanitära intressena i allmänhet. De skola vidare kunna ingripa även på ett senare stadium, nämligen om det visar sig att under driften av viss fabrik eller utövningen av en näring uppkomma olägenheter. Vidare skola de, var inom sitt hälsovårdsområde, utöva kontroll över avloppsfrågorna i allmänhet. Länsstyrelserna skola, såsom överordnade hälsovårdsnämnderna, enligt förslaget äga samma maktbefogenhet som dessa. Dessutom skola länsstyrelserna enligt förslaget äga att ingripa mot vattenförorening ej blott ur hälsovårdsynpunkt utan även ur fiske- och naturskyddssynpunkt. Hälsovårdsmyndigheterna ha dock i viss utsträckning förklarats bundna av vattendomstols beslut.

Väsentligt ökade befogenheter ha genom förslaget tillerkänts vattendomstolarna. Det förutsättes, att dessa i viss utsträckning skola verkställa förprövning beträffande företag som kunna vålla vattenförorening. Denna förprövning skall i allmänhet vara bindande för hälsovårdsmyndighet. De sakkunniga anföra härom:

Av de föreslagna tillsynsmyndigheterna torde i synnerhet den av de sakkunniga förordade sanitära tillsynsmyndigheten genom sin verksamhet komma att giva hälsovårdsmyndigheterna tillgång till sakkunniga råd och anvisningar, där de hittills huvudsakligen varit hänvisade till egen erfarenhet eller till tjänsteläkares kunskaper eller till utlåtanden av sakkunniga, som enskilda parter anlitat. Härjämte har på senare tid tillkommit statens institut för folkhälsan. Men även med denna tillgång till råd och utlåtanden från en sanitär tillsynsmyndighet och sagda institut torde hälsovårdsmyndigheterna icke kunna anses kompetenta att slutligt pröva mera invecklade ärenden angående vattenförorening. Det bör även erinras, att i samband med sådana frågor ofta uppkomma spörsmål av civilrättslig natur, vilkas lösende ej bör ankomma på administrativ myndighet. Skadestandsfrågor bedömas ock enligt gällande rätt av allmän domstol. Härjämte måste en modern lagstiftning i ämnet innehålla bestämmelser om förprövning, när enskild rätt kan komma att lida intrång, ävensom beträffande rätt att, t. ex. för anläggande av reningsverk, mot ersättning taga i anspråk område hörande till annans fastighet eller eljest göra intrång i annans rätt. Tillämpningen av sådana bestämmelser torde icke kunna uppdragas åt administrativ myndighet.

Chefen för justitiedepartementet har i direktiven för de sakkunniga antytt, att frågor om förprövning beträffande anläggningar, som kunde vålla vattenförorening, eventuellt kunde anförtros vattendomstolarna. Denna utväg ligger också otvivelaktigt nära till hands. Vattendomstolarna äro vana att omhänderha mål, där fråga är om bedömande på förhand av de verkningar som kunna väntas uppkomma av ett företag. Däremot äro rådhus- och häradsrätter numera utan erfarenhet i sådant avseende. Liksom i fråga om grundvatten äro ock sistnämnda domstolars jurisdiktionsområden alltför begränsade till sin omfattning, när det gäller frågor av förevarande natur. Verkningarna av en anläggning, som vållar förorening, kunna nämligen sträcka sig mycket långt utefter ett vattendrag. Vattendomstolarnas jurisdiktionsområden ha däremot som bekant bestämts med hänsyn till nederbörds-

områden och omsluta sålunda ett vattendrag från källan till utloppet. Ur nu angivna synpunkter äro vattendomstolarna väl lämpade att omhänderta mål som röra vattenförening. Härtill kommer att, när det gäller frågor om rätt att taga i anspråk annan tillhörig fastighet, vattendomstolarna helt visst äro de med sådana ärenden mest förfarna myndigheter som stå till buds. Vidare må erinras, att det emellanåt kan komma i fråga att till motverkande av vattenförening företaga åtgärder som på grund av sin natur äro att hänföra till byggande i vatten. Det är också att märka att frågor om vattenförening redan nu — ehuru mera sällan — bliva föremål för vattendomstols prövning, nämligen genom överklagande av syneförrättning enligt 10 kap. vattenlagen rörande kloakledningsföretag. Sådan förrättning handlägges av en utav vederbörande länsstyrelse förordnad, i regel av Kungl. Maj:ts auktoriserad förrättningsman jämte gode män.

Ehuru sålunda starka skäl tala för att anförtro prövning av frågor om vattenförening åt vattendomstolarna, får å andra sidan icke förbises, att dylika frågor ofta erbjuda stora svårigheter av teknisk innebörd och att vattendomstolarna ej nu äga tillgång till någon speciell sakkunskap uti ifrågavarande hänseende. De vid vattendomstolarna anställda vattenrättsingenjörerna med sakkunskap särskilt i torrlägningsfrågor ha väl en viss erfarenhet jämväl i föroreningsfrågor, men denna erfarenhet är uppenbarligen icke tillräcklig i mera invecklade fall. Anvisningar om lämpliga reningsanordningar och dylikt skulle i övrigt visserligen kunna erhållas från någon av förutnämnda tillsynsmyndigheter men dessa torde icke för nu ifrågavarande ändamål kunna vara att tillgå i sådan utsträckning, att vattendomstolarnas prövning av föroreningsfrågor kan bygga å deras sakkunskap. Tillsynsmyndigheterna torde också ofta komma att i blivande mål om vattenförening intaga partsställning, i vilket fall det tillkommer vattendomstolen att pröva befogenheten av deras talan. Det lärer med hänsyn till det anförda kunna visa sig nödvändigt att till vattendomstolarna knyta en eller flera vattenrättsingenjörer med särskild sakkunskap i föroreningsfrågor. Detta torde även kunna bliva motiverat med hänsyn till den ökning i vattendomstolarnas arbetsbörda, som kommer att inträda, därest de i väsentligt större utsträckning än nu skola handhava ärenden rörande vattenförening. Framhållas bör emellertid, att det under alla förhållanden lärer bliva nödvändigt att i viss utsträckning, när speciellt svåra frågor uppkomma, anlita särskild sakkunskap.

De sakkunniga vilja under hänvisning till vad ovan framhållits förorda att ett avgörande inflytande tillerkännes vattendomstolarna i föroreningsfrågor.

Vattendomstolarna skola enligt förslaget ha rätt att föreskriva avvikelser från hälsovårdsmyndighets beslut, antingen i skärpande eller i mildrande riktning. Dessa domstolar äro således de myndigheter som enligt förslaget i regel skola ha sista ordet i föroreningsfrågor. Såväl vattenrättsdomaren som domstolen har fått möjlighet att i brådskande fall meddela interimistiska beslut i föroreningsärenden liksom att medgiva omedelbar verkställighet av meddelade beslut.

De centrala tillsynsmyndigheterna, vilka ej skulle äga någon befogenhet att meddela bindande föreskrift om åtgärder till motverkande av förening, skulle enligt sakkunnigförslaget för att vid behov kunna framtvunga erforderliga åtgärder äga att föra talan hos länsstyrelse eller vattendomstol.

Yttranden.

Över betänkandet ha efter remiss avgivits yttranden av vattenöverdomstolen och samtliga vattenrättsdomare, medicinalstyrelsen, statens institut för folkhälsan, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, vattenfallsstyrelsen, byggnadsstyrelsen, kammarkollegiet, statskontoret, lantbruksstyrelsen, statens fiskeriingenjör, fisketillsynsmyndigheten, fiskeriintendenterna och statens lantbruksingenjörer, lantmäteristyrelsen, egnahemsstyrelsen, kommerskollegium, tekniska högskolan, överståthållarämbetet och länsstyrelserna. Kommerskollegium har vid sitt yttrande fogat utlåtanden av bland andra Stockholms, Östergötlands och Södermanlands, Smålands och Blekinge, Skånes samt Västergötlands och norra Hallands handelskammare, handelskammarna i Göteborg och Gävle, Sveriges kemiska industrikontor, svenska cellulosaföreningen och svenska pappersbruksföreningen. I det utlåtande som avgivits av Skånes handelskammare har svenska sockerfabriksaktiebolaget instämt. Länsstyrelserna ha i ett flertal fall överlämnat yttranden från överlantmätaren, förste provinsialläkaren eller länsarkitekten i länet, från kommunala myndigheter och tjänstemän samt från hushållningssällskapet i länet eller dess fiskerikommitté. Vidare ha inkommit yttranden av vetenskapsakademien, jernkontoret, ingenjörsvetenskapsakademien, Sveriges industriförbund, i vars yttrande svenska garveriidkareföreningen instämt, svenska teknologföreningen, med vilken svenska bryggareföreningen instämt, svenska kommunaltekniska föreningen, förste provinsialläkarnes förening, föreningen statens lantbruksingenjörer, svenska stadsförbundet, svenska landskommunernas förbund, riksförbundet landsbygdens folk, Sveriges lantbruksförbund, föreningen Sveriges länsfiskeritjänstemän, svenska insjöfiskarnas centralförbund, svenska fiskevårdsförbundet, svenska naturskyddsföreningen och svenska pappers- och cellulosaingenjörssföreningen. Svenska landstingsförbundet, som beretts tillfälle att yttra sig i ärendet, har icke inkommit med yttrande.

Behovet av nya bestämmelser i ämnet vitsordas allmänt i de avgivna yttrandena. De sakkunnigas förslag har också, utom i ett yttrande, ansetts ägnat att läggas till grund för lagstiftningen. Förslaget har sålunda helt eller i allt väsentligt tillstyrkts i flertalet yttranden.

I vissa yttranden ha — med tillstyrkande helt eller i huvudsakliga delar av förslaget i övrigt — framförts betänkligheter mot den föreslagna lösningen av organisationsfrågan. Dessa betänkligheter rikta sig främst mot att den centrala tillsynen enligt förslaget skulle vara fördelad å två myndigheter, nämligen en sanitär tillsynsmyndighet och en fisketillsynsmyndighet. Denna uppdelning har i flera yttranden befarats komma att medföra såväl onödiga kostnader som konflikter mellan myndigheterna, och en enda tillsynsmyndighet som skulle fullgöra bägges uppgift har ansetts vara att föredraga. Flera olika förslag till frågans lösning på annat sätt än de sakkunniga föreslagit ha också framkommit i yttrandena.

Av några myndigheter, däribland medicinalstyrelsen, har uttalats, att hälsovårdsmyndigheterna borde tillerkännas större befogenheter än de sakkunniga föreslagit. I motsats härtill ha emellertid i andra yttranden, särskilt av representanter för industrien, framställts yrkanden om inskränkning i dessa befogenheter.

I några yttranden har också uttalats tvekan, huruvida vattendomstolarna, som enligt de sakkunnigas förslag skulle ha ett avgörande inflytande på föreningsfrågor, kunde antagas bliva skickade att handlägga sådana ärenden.

Beträffande det närmare innehållet i yttrandena får utskottet hänvisa till propositionen.

Propositionen.

De vid propositionen fogade förslagen äro, såsom förut nämnts, utarbetade på grundval av de sakkunnigas förslag.

Föredragande departementschefen, statsrådet Westman, har uttalat, att vad som anförts i de sakkunnigas betänkande och i de avgivna yttrandena visade, att behovet av en tidsenlig lagstiftning i fråga om vattenförening vore starkt framträdande. Beträffande utformningen av lagstiftningen har departementschefen framhållit, att de sakkunniga utarbetat sitt förslag i nära anslutning till nu bestående organisatoriska former och sålunda sökt såvitt möjligt tillgodogöra den erfarenhet på området som redan funnes representerad hos myndigheter och tjänstemän. Utmärkande för förslaget vore vidare, att frivillighetens väg ansetts böra anlitas så långt som möjligt vid motarbetandet av vattenförening och att all skäligen hänsyn tagits till kostnaderna. Då grundlinjerna i förslaget uppdragits på detta sätt, syntes det, enligt vad departementschefen uttalar, icke möta hinder att under nu rådande förhållanden upptaga denna lagstiftningsfråga till behandling, om än med hänsyn till det statsfinansiella läget vissa modifikationer finge vidtagas i förslaget. Ur allmän synpunkt vore av vikt, att frågan, som redan länge varit aktuell, erhöles sin lösning. Med hänsyn till de ekonomiska konsekvenserna har departementschefen understrukit, att åtgärder av här ifrågasvarande art enligt sakens natur kunde genomföras först efter hand och måste lämpas efter rådande förhållanden. Förslaget komme fördenskull icke att medföra någon omedelbar påfrestning för samhällen eller enskilda utan avsåge i stället, att förefintliga missförhållanden skulle, i den mån det vore möjligt och rimligt, successivt avhjälpas, samtidigt som uppkomsten av nya olägenheter i görligaste mån borde förhindras.

Vissa ändringar som de sakkunniga föreslagit i stadsplanelagstiftningen ha icke upptagits i detta sammanhang. Dessa frågor ha ansetts lämpligen böra uppmärksammas i samband med utredning av andra spörsmål inom stadsplanelagstiftningen, som departementschefen sagt sig ha för avsikt att föreslå.

I organisationsfrågan har departementschefen, utom såvitt angår den centrala tillsynen, anslutit sig till de sakkunnigas förslag. Beträffande tillsynsmyndigheterna har departementschefen anfört följande:

»Enligt de sakkunnigas mening böra samhällen och enskilda uppmuntras att självmant vidtaga erforderliga skyddsåtgärder mot vattenförorening, men det ligger i sakens natur, att om något resultat av betydelse skall vinnas, en övervakning från det allmännas sida är nödvändig. De sakkunniga föreslå, att för detta ändamål skola finnas två centrala tillsynsorgan, nämligen en sanitär tillsynsmyndighet under medicinalstyrelsen och en fisketillsynsmyndighet under lantbruksstyrelsen. I åtskilliga yttranden har tillsynens uppdelning på nämnda sätt föranlett erinringar. Då härvid uttalats, att ett gemensamt tillsynsorgan skulle vara att föredraga, synes i vissa fall ha lagts stor vikt vid att en enda institution sannolikt skulle bliva bättre ägnad att utföra forskningar på området. Häremot bör erinras, att de tillsynsorgan som de sakkunniga föreslagit främst skulle verka för att erforderliga åtgärder till motverkande av förorening vidtagas, och således fullgöra en uppgift av huvudsakligen administrativ natur, varemot enligt de sakkunnigas mening forskningsuppgiften väsentligen borde åvila statens institut för folkhälsan och undersöknings- och försöksanstalten för sötvattensfisket, med vilka institutioner de båda tillsynsmyndigheterna skulle samarbeta. De nämnda institutionerna skulle också biträda med undersökningsarbeten i aktuella frågor.

Med hänsyn till nuvarande förhållanden torde en begränsning i den föreslagna organisationen vara ofrånkomlig. Det kan härvid synas erbjuda sig en möjlighet att, såsom bland annat kommerskollegium förordat, ålägga den nuvarande fisketillsynsmyndigheten att utöva tillsyn i lika mån ur sanitär som ur fiske- och allmän naturskyddssynpunkt. Denna anordning skulle emellertid innebära en väsentlig utvidgning av myndighetens verksamhet, vilken för närvarande huvudsakligen avser tillsyn ur fiskesyndpunkt. Utvidgningen kan icke genomföras utan en betydande ökning av personalen liksom av laboratorielokaler och andra hjälpmedel. Redan med hänsyn till kostnaderna härför torde man vara nödsakad att skjuta den nu diskuterade möjligheten åsido. Härjämte kan anmärkas, att det icke låter sig väl förena med den ställning som bör tillkomma medicinalstyrelsen och hälsovårdsmyndigheterna att lägga den centrala tillsynen ur sanitär synpunkt under en myndighet som är ansluten till fiskeristaten och lyder under lantbruksstyrelsen.

I några yttranden har uttalats den åsikten att statens institut för folkhälsan borde utses till tillsynsmyndighet. Icke heller detta förslag torde vara genomförbart, när de administrativa uppgifter som enligt de sakkunnigas mening i främsta rummet skulle tillkomma tillsynsmyndigheterna icke lämpligen kunna åläggas institutet. Detta bör icke så att säga göras till åklagare i föroreningstvister, utan dess uppgift på området måste såsom de sakkunniga förutsätta inskränkas till utförande av undersökningsarbeten i aktuella föroreningsfrågor samt vetenskapliga forskningar i ämnet.

Då dessa utvägar icke stå till buds, torde för närvarande vara lämpligast att i huvudsak bibehålla den nuvarande organisationen av tillsynsverksamheten. Detta innebär, att fisketillsynsmyndigheten alltjämt kommer att utöva tillsyn främst ur fiskesyndpunkt, vartill dock torde kunna läggas tillsyn

ur allmän naturskyddssynpunkt, och att myndigheten skall utöva tillsyn ur sanitär synpunkt allenast i den mån en sådan tillsynsverksamhet kan förenas med myndighetens huvudsakliga uppgift. Den sanitära tillsynen får alltså i första hand ankomma på hälsovårdsmyndigheterna — hälsovårdsnämnder och länsstyrelser — samt tjänsteläkarna. Denna inskränkning i den föreslagna organisationen medför — utom minskning i effektiviteten — vissa olägenheter särskilt ur processuell synpunkt, då de sakkunniga avsett att den sanitära tillsynsmyndigheten skulle vara det organ som hos vattendomstolarna främst utförde talan med hänsyn till sanitära intressen. Dessa olägenheter torde dock icke bliva av alltför stor betydelse, om i förslaget vidtagas vissa andra jämkningar. — — —»

Departementschefen har även närmare berört frågan, vilka organ som skulle äga beslutanderätt i föroreningsfrågor. Vad särskilt angår hälsovårdsmyndigheterna har han uttalat, att — ehuru dessa måste anses oundgängliga som övervakande och pådrivande organ — detta icke innebure, att det skulle vara uteslutet att i ett eller annat hänseende inskränka deras befogenhet utöver vad de sakkunniga ansett lämpligt. Men för att en sådan inskränkning skall vidtagas måste enligt departementschefens mening starka praktiska skäl kunna åberopas. Några sådana skäl hade icke anförts. Departementschefen har särskilt framhållit, att såsom stöd för de framförda yrkandena om inskränkning i hälsovårdsnämndernas befogenheter icke i något fall kunnat åberopas missbruk. Den brist hos hälsovårdsnämnderna som i många fall framhållits vore i stället, att de icke vore tillräckligt effektiva.

Motioner.

I motionerna I: 187 och II: 252, vilka äro likalydande, ha framställts erinringar med avseende å organisationen av den tillsyn som enligt propositionen skulle äga rum till motverkande av vattenförorening. Här om anföras, bland annat:

»Först under senare tid har forskningen kunnat något så när bemästra de problem, som uppstått i samband med kloakvattnets rening, under det att det industriella avloppsvattnets rening på vissa områden ej ännu lösts tillfredsställande. Behovet av åtgärder mot olägenheterna har emellertid drivit forskningen framåt och tekniken befinner sig i snabb och ständig utveckling.

Varken propositionen eller det till grund för denna liggande sakkunnigbetänkandet har sökt att utreda storleken och omfattningen av de förebyggande åtgärder, som måste vidtagas för att den föreslagna lagstiftningens krav skola anses uppfyllda. Av det allmänna intryck man kan erhålla utav de i sakkunnigförslaget refererade klagomålen från olika håll i landet synas emellertid förhållandena vara sådana i landets alla delar, att de nödvändiga reningsåtgärderna sannolikt komma att få en synnerligen stor omfattning och medföra betydande kostnader för alla berörda parter.

Den föreslagna lagstiftningen innebär nämligen, att ej endast vissa större industrier måste tänka sig att genomföra en rening av sitt spillvatten, utan de givna föreskrifterna komma att beröra ett mycket större område. Sålunda måste man räkna med att ett stort antal kommuner måste genomföra reningsverk för att förhindra sanitära olägenheter av kloakvattnets utsläppande i vattendrag. Likaså måste sannolikt ett stort antal mejerier och slakterier vidtaga dylika åtgärder. De anordningar som måste vidtagas kunna visserligen i en del fall åstadkommas för en rimlig summa, men lika ofta torde det vara nödvändigt att bygga anläggningar, vars kostnader varken stanna vid tiotusen eller hundra tusen kronor.

Under sådana förhållanden måste det anses vara av synnerligen stor vikt, att de åtgärder, som skola vidtagas, förberedas omsorgsfullt av nödig teknisk sakkunskap, så att ej kostnaderna bliva onödigt stora i förhållande till det ernådda resultatet. — — —

Sedan 1937 finnes under lantbruksstyrelsen den s. k. fisketillsyningsmyndigheten organiserad. Denna består för närvarande av en föreståndare och en assistent. Angående dess arbetsbörda anförde de sakkunniga redan år 1939 följande: 'Av den redogörelse som myndigheten lämnat framgår dock, att arbetsbördan är mycket stor och att myndigheten icke för närvarande kan ens i huvudsak medhinna allt som vore önskvärt.'

Av denna anledning föreslog de sakkunniga, att ifrågavarande organisation skulle utbyggas för att den på ett tillfredsställande sätt skulle medhinna alla de arbetsuppgifter den nya lagstiftningen skulle medföra. De sakkunniga föreslog, att *fisketillsynsmyndigheten* skulle utökas till 1 vatteninspektör, 1 laborator, 1 assistent, 1 kontorsbiträde.

Samtidigt därmed skulle ytterligare ett organ, *den sanitära tillsynsmyndigheten*, inrättas för tillsyn av de sanitära olägenheterna, och skulle denna bestå av 1 vatteninspektör, 1 medhjälpare, 1 kontorsbiträde.

Departementschefen har på grund av det statsfinansiella läget ej följt de sakkunnigas förslag utan nöjt sig med att bibehålla fisketillsynsmyndigheten i dess nuvarande omfattning på samma gång som denna pålagts nya betydande arbetsuppgifter utöver sina hittillsvarande.

De synnerligen stora arbetsuppgifter som pålagts fisketillsynsmyndigheten (bestående av en person) samt dennes assistent måste resultera i, att verksamheten av helt naturliga skäl ej kan ägnas tillbörlig uppmärksamhet inom alla dessa områden. En följd av besparingssträvandena blir, att fisketillsynsmyndigheten även får ägna sig åt dessa frågor ur rent sanitär synpunkt. Denna uppgift har emellertid tidigare ej fallit inom dess område och måste följaktligen ställa den inför delvis nya problem.

Följderna av departementschefens förslag torde bliva, att de kommunala myndigheterna, slakterier, mejerier etc. var på sitt håll få söka lösa sina problem utan att erhålla de råd och den ledning i arbetet som tillsynsmyndigheten visserligen är skyldig att giva men knappast har möjlighet att stå till tjänst med inom rimlig tid. En annan följd av denna sparsamhet beträffande den centrala tillsynsmyndigheten är, att de lokala hälsovårdsnäm-

derna nu måste åläggas arbetsuppgifter, som annars skulle kunnat överlämnas åt tillsynsmyndigheten.

På grund av vad vi sålunda anfört anse vi, att den av departementschefen föreslagna organisationen ej bör genomföras. Det måste först och främst vara önskvärt, att det centrala organet göres tillräckligt omfattande för att bliva funktionsdugligt. Åtgärder som äro såväl synnerligen betydelsefulla för folkhälsans bevarande som mycket kostsamma i sitt genomförande kunna ej få utföras utan att verksamheten erhåller den erforderliga stadga och rationella utformning, som ett centralorgan kan giva. Vi anse sålunda, att den av statsmedel bekostade tillsynsmyndigheten måste till sitt förfogande ha personal som till antalet ej understiger den av de sakkunniga för de båda tillsynsmyndigheterna föreslagna.

Vi anse jämväl, att endast en tillsynsmyndighet bör finnas. Denna centrala tillsynsmyndighet skulle handhava såväl frågor ur fiske- och naturskyddssynpunkt som sanitära frågor. Enligt departementschefens förslag skulle fiske- och naturskyddssynpunkterna komma att erhålla ett särskilt organ, under det att de hygieniska uppgifterna endast bleve såsom en bissyssla för detta. Verksamhetens samordning och rationella bedrivande torde fordra, att centralorganet blir gemensamt för alla dessa frågor.

I enlighet med det yttrande över de sakkunnigas förslag, som avgivits av Ingenjörsvetenskapsakademien, anse vi, att denna centrala myndighet bör hänföras under handelsdepartementet. Detta måste anses rimligt, eftersom själva lösandet av hithörande problem är en rent teknisk fråga. Själva konstaterandet av olägenheternas existens är däremot hänförligt såväl under lantbruks- som medicinalstyrelserna, men detta faktum torde dock ej böra bliva dominerande vid lösningens utformning.»

Motionärerna ha även framställt erinran mot de befogenheter som enligt propositionen skulle tillkomma h ä l s o v å r d s n ä m n d e r n a. I denna del anföres i motionerna, bland annat:

»Den helt naturliga bristen i de lokala organens och framför allt hälsovårdsnämndernas tekniska sakkunskap kan väntas medföra avsevärda olägenheter, eftersom departementschefens förslag innebär, att hälsovårdsnämnderna skola erhålla rätt att fatta beslut, vilka i vissa fall kunna vara synnerligen vittgående, såsom att förbjuda fabriks eller närings vidare drivande. Enligt de sakkunnigas uttalande synes dessutom sådant förbud skola erhålla omedelbar verkan oavsett om besvär anföres däröver.

Att hälsovårdsnämnderna hittills ej gjort sig skyldiga till felaktiga eller okloka beslut torde väsentligen bero på, att dessa frågor ej ägnats tillbörlig uppmärksamhet och att i det stora hela endast mindre genomgripande åtgärder vidtagits. I den mån lagstiftningens område utvidgas och kraven på spillvattnets rening höjas, öppnas automatiskt stora risker för att de åtgärder som hälsovårdsnämnderna måste vidtaga i växande omfattning medföra mindre lyckliga konsekvenser på grund av nämndernas bristande sakkunskap. Nämndernas hittillsvarande passivitet har ej kunnat medföra några olyckliga följder, men om en bristande sakkunskap kombineras med skyldighet till handlande, kunna konsekvenserna bliva mindre lyckliga.»

Motionärerna ha föreslagit, att befogenheten för hälsovårdsmyndighet att besluta i mera omfattande frågor, såsom inställande av fabriks eller närings drift, alltid måtte förbehållas länsstyrelse, om möjligt efter tillsynsmyndighetens hörande.

Slutligen ha motionärerna ansett, att de formella föreskrifterna böra överarbetas, så att klagomål över sanitära olägenheter från allmänheten om möjligt endast behöva ingivas till ett organ, förslagsvis hälsovårdsnämnd, samt att ärendena om möjligt ej behandlas parallellt inom flera organ.

Under återopande av det anförda ha motionärerna hemställt, att de framförda synpunkterna måtte beaktas samt, i den mån författningsändringar föranleddes därav, dessa måtte utarbetas av utskottet.

Utskottet. Nu gällande bestämmelser om vattenförorening äro mycket ofullständiga. Krav på ny lagstiftning ha fördenskull framförts sedan lång tid tillbaka. Vid den utredning som verkstälts av de sakkunniga har behovet av tidsenliga bestämmelser blivit bekräftat och närmare belyst.

Genom propositionen har på grund av denna utredning framlagts förslag om en ingående lagstiftning i hithörande frågor. Förslaget syftar till att i varje särskilt fall bör göras allt som skäligen kan fordras för att motverka vattenförorening. Ehuru avsikten med propositionen sålunda är, att såväl samhällen som industriföretag och andra enskilda intressenter skola förmås att utföra erforderliga anläggningar för rening av sitt avloppsvatten, utmärker sig förslaget samtidigt för en försiktig och hovsam läggning. Det förordas sålunda, att frivillighetens väg såvitt möjligt anlitas, och all skälighänsyn har tagits till kostnaderna. Förslaget innebär icke något tvärt avsteg från den praxis som nu tillämpas av myndigheterna utan vill successivt nå fram till en mera genomgående rättelse i uppkomna missförhållanden och såvitt möjligt förebygga nya olägenheter. I likhet med föredragande departementschefen anser utskottet, att lagstiftningen med hänsyn till anförda omständigheter kan genomföras i nu rådande läge. Utskottet finner det vara av vikt, att de nya bestämmelserna utan dröjsmål föras ut i livet och inarbetas i det allmänna medvetandet. Utvecklingen kommer härigenom, även om full effekt ej så snart kan förväntas, i allt fall att inriktas mot det åsyftade målet.

De sakkunniga ha vid utarbetandet av författningsförslagen sökt att så långt som möjligt tillvarataga den erfarenhet som redan finnes representerad hos olika myndigheter. Denna ståndpunkt har godtagits i propositionen. I förhållande till vad som nu gäller innebär denna bland annat, att ökat inflytande tillerkännes vattendomstolarna. Då dessa domstolars stora erfarenhet i vattenfrågor av olika slag torde innebära garanti för en såvitt möjligt allsidig och omdömesgill prövning, finner utskottet lämpligt, att de få det slutliga avgörandet i sin hand. Utskottet förutsätter att, om så finnes påkallat, till vattendomstolarna framdeles stadigvarande knytes den sakkunskap som erfordras för prövning av ärendena. Vattenlagen ger visserligen domstolarna befogenhet att tillkalla särskilda sakkunniga, men denna ord-

ning kan bli onödigt dyrbar och skänker icke samma kontinuitet i sakkunskapens representation. Det synes likväl välbetänkt, att med den slutgiltiga lösningen av detta spörsmål får anstå till dess erfarenhet vunnits om den nya arbetsbördans omfattning.

I syfte att redan på förhand förekomma olägenheter genom vattenförorening föreslås i propositionen bland annat införande av befogenhet för Kungl. Maj:t att föreskriva förprovning, innan nya industriföretag komma till stånd. Det förutsättes, att sökandena i dessa ärenden i regel själva förebringa utredning om de åtgärder till motverkande av förorening som äro behöfliga samt framlägga förslag däröver. Liksom i andra ärenden, för vilka förprovning stadgas i vattenlagen, bör sökanden sålunda i huvudsak själv svara för klarläggandet av den tekniska lösningen. Detta överensstämmer tydligen också med den grundläggande tanken i propositionen, liksom i de sakkunnigas förslag, att frivillighetens väg bör så långt möjligt användas och att industrien i främsta rummet bör själv svara för utexperimenterandet av reningsåtgärder. Säkerligen är industrien bäst betjänt med en sådan ordning, eftersom de åtgärder som i ett visst fall kunna och böra vidtagas för motverkande av förorening på det intimaste sammanhånga med driften av en anläggning, vilken enligt sakens natur måste anpassas efter växlande konjunkturer. Bland annat kan särskilt under sådana förhållanden som de nuvarande uppkomma behov av en hastig omläggning därav.

Vad beträffar samhällena synes det utskottet riktigt, att dessa få förtroendet att i första hand själva ansvara för att erforderliga skyddsåtgärder mot förorening vidtagas. Ur teknisk synpunkt må nämnas, att större samhällen ofta i sin tjänst ha ingenjörer, som sköta deras avloppsfrågor. Även konsulterande ingenjörfirmor med erfarenhet på området finnas att anlita. Den tekniska sidan av problemet ter sig överhuvud taget enklare för samhällena än för industrien, enär frågan om rening av kommunalt avloppsvatten numera får anses tekniskt löst.

Ehuru enligt propositionen den ingenjörstekniska utformningen av erforderliga reningsanordningar i första hand skall ankomma på industriföretagen och samhällena själva, ha i motionerna I: 187 och II: 252 uttalats vissa betänkligheter mot att genomföra den nya lagstiftningen utan att samtidigt införas ett mera välrustat centralt tillsynsorgan än i propositionen föreslås. I motionerna yrkas därför, att ett väsentligt starkare sådant organ inrättas.

Såsom i motionerna erinras föreslago de sakkunniga, att den centrala tillsynen skulle utövas, ur hälsovårdssynpunkt av en sanitär tillsynsmyndighet under medicinalstyrelsens inseende och ur fiske- och naturskyddssynpunkt av en fisketillsynsmyndighet under lantbruksstyrelsens inseende. Denna organisation ansågs i flera yttranden vara i behov av förstärkning, varjämte yrkanden framställdes om att de båda myndigheterna skulle sammanlösas till en enda. Med hänsyn till det statsfinansiella läget har departementschefen icke nu upptagit förslag till någon utvidgning av organisationen för den centrala tillsynen. Denna skall sålunda enligt proposi-

tionen, liksom för närvarande, utövas allenast av en enda tillsynsmyndighet under lantbruksstyrelsens inseende och vara begränsad huvudsakligen till tillsyn ur fiskesympunkt. Ur sanitär synpunkt kommer tillsyn till följd härav huvudsakligen att utövas av länsstyrelser och hälsovårdsnämnder samt tjänsteläkarna. Det är vidare att märka, att något förslag icke heller framlagts om förstärkning av fisketillsynsmyndigheten eller om inrättandet av laboratorium för myndighetens bruk, såsom de sakkunniga förutsatt. Departementschefen har dock uttalat, att sådana åtgärder äro synnerligen angelägna.

I propositionen medges, att denna begränsning av de sakkunnigas förslag måste föranleda minskad effekt hos den nya lagstiftningen. Detta torde komma att taga sig uttryck bland annat däri, att anmälningskyldighet till tillsynsmyndigheten icke kan föreskrivas i den omfattning som de sakkunniga ansett lämpligt samt att myndigheten icke kan hinna att taga initiativ till rättelse så ofta som det skulle vara önskvärt eller att bistå samhällen och enskilda med råd och anvisningar i full utsträckning.

Inom utskottet har uttalats farhågor, att den hänsyn till det statsfinansiella läget som tagits i propositionen skall äventyra nyttan av lagstiftningen eller vålla avsevärda olägenheter i tillämpningen. Häremot kan visserligen anföras, att för utredningar på området i viss utsträckning, främst ur bakteriologisk och fiskeribiologisk synpunkt, kunna anlitas statens institut för folkhälsan och fiskeriundersökningsanstalten på Lovön, och att den ingenjörstekniska utformningen av reningsåtgärder såsom förut nämnts i första hand ankommer på samhällena och industriföretagen själva. Särskilt kan man antaga, att industrisammanslutningarna skola fortsätta att, såsom på senare tid skett, i gemensamt intresse främja forskningsarbeten på området. Ett visst stöd i tekniskt hänseende bör fisketillsynsmyndigheten även kunna erhålla av den hos lantbruksstyrelsen anställda fiskeriingenjören. Utskottet finner likväl tydligt, att genom propositionen skett en eftergift åt ekonomiska hänsyn som av naturliga skäl icke kan undgå att i sin mån inverka på lagstiftningens effektivitet.

Ehuru inom utskottet med hänsyn härtill uttalats starka sympatier för en förstärkning av den centrala tillsynen, är utskottet icke berett att ansluta sig till motionärernas förslag. Den tvekan som i yttrandena yppats angående den lämpligaste organisationen gör, utom statsfinansiella hänsyn, att utskottet finner det önskvärt att man här i viss mån prövar sig fram. Utskottet vill emellertid med styrka framhålla, att en överbelastning av fisketillsynsmyndigheten kan medföra stor skada och bland annat äventyra det samarbete på området som redan börjat komma till stånd mellan industrien och det allmänna. Det vore mycket beklagligt, om på det sättet myndighetens enligt samstämmiga vittnesbörd gagnrika verksamhet icke längre skulle möta den förståelse som hittills kommit den till del. Emot en alltför långt driven sparsamhet i tillsynsorganisationen kan vidare åberopas icke blott att de kostnader som därigenom på ett håll undvikas måhända mer än uppvägas av ökade

utgifter för vattendomstolarna och hälsovårdsmyndigheterna genom att de nödgas anlita särskilda sakkunniga i större utsträckning. Dessutom komma olika olägenheter av vattenförorening — ofta av direkt ekonomisk art — att få kvarstå längre än som eljest varit behöfligt. Utskottet vill slutligen fästa uppmärksamheten vid att förslaget innebär möjlighet att uttaga fiskeavgifter av förorenande företag. På denna väg kunna efter lagstiftningens genomförande icke obetydliga inkomster tillföras det allmänna, men förutsättning här för är givetvis, att arbetskraft finnes för de utredningar som måste föregå fiskeavgifts bestämmande.

Under återopande av det anförda vill utskottet framhålla vikten av att fisketillsynsmyndigheten kan uppfylla de ökade krav som den nya lagstiftningen kommer att ställa på den. En ökning av utgifterna för dess verksamhet kan, såsom utskottet antytt, tänkas medföra större besparingar och vinster i andra hänseenden. I detta sammanhang bör särskilt beaktas behovet av att den ordinarie innehavaren av befattningen såsom tillsynsmyndighet får en kompetent ersättare som kan rycka in, då den förre är stadd på resa eller har semester eller eljest är förhindrad att sköta ärendena. Överhuvud taget är det av vikt, att tillsynsverksamheten ständigt omhänderhaves av väl kvalificerad person. Utskottet förutsätter, att lantbruksstyrelsen, under vars inseende fisketillsynsmyndigheten skall lyda, i de former som stå till buds stödjer myndigheten i dess funktion. Därest inom fiskeriundersökningsanstalten utbildas kvalificerad ersättare för den ordinarie innehavaren, torde bland annat vid anhopning av ärenden en dubbling av tjänsten utan större svårighet kunna anordnas genom partiella förordnanden. Anknytningen till ämbetsverket erbjuder härvidlag en elasticitet, som bör vara av stort värde om den utnyttjas rätt.

I motionerna I: 187 och II: 252 har anmärkning framställts även i ett annat hänseende. Denna anmärkning riktar sig mot att hälsovårdsnämnderna enligt propositionen bibehållas vid beslutanderätt även i mera omfattande föroreningsfrågor. Departementschefen har i denna del anslutit sig till de sakkunniga, vilka såsom den lämnade redogörelsen visar starkt framhävt betydelsen av att hälsovårdsnämnderna alltjämt äro ansvariga för att erforderliga åtgärder mot vattenförorening vidtagas. De sakkunniga ha ej förbiset, att erinringar kunna framföras med avseende å hälsovårdsnämndernas kompetens i vissa hithörande frågor, men ha icke ansett det lämpligt att skilja ut viss grupp av ärenden från deras handläggning.

Det är tydligt, att ärenden angående åtgärder till motverkande av förorening kunna vara av olika svårighetsgrad. I många fall äro de ganska enkla. Ett snabbt och tillfredsställande avgörande bör då kunna träffas av lokal myndighet. Att beröva hälsovårdsnämnderna deras beslutanderätt i dessa fall skulle helt säkert vara till stor skada och har icke heller satts i fråga av motionärerna. En gränsdragning sådan som dessa förordat möter emellertid stora svårigheter. Detta sammanhänger med att dels en gallring av föroreningsärendena är i och för sig vansklig dels ock hälsovårdsnämndernas kva-

lifikationer helt naturligt äro växlande i olika samhällen. I större samhällen torde hälsovårdsnämnderna ofta med gott resultat kunna upptaga även mera svårbedömda ärenden. Om nämnderna i dessa samhällen icke skola berövas ärenden som de lämpligen kunna handlägga, måste alltså skillnad göras mellan olika samhällen. Utskottet kan för sin del icke finna några klara linjer för en begränsning av hälsovårdsnämndernas befogenheter i den av motionärerna förordade riktningen. För att en inskränkning däri likväl skall vidtagas, oaktat den i så fall enligt utskottets mening måste bliva mindre rationell, böra såsom departementschefen uttalat starka praktiska skäl kunna åberopas. Till stöd för de framförda yrkandena om en ändring i angiven riktning har emellertid icke kunnat åberopas missbruk av nämndernas befogenheter. Det torde icke heller vara att befara, att den nya lagstiftningen skall giva anledning till förhastade eller alltför långtgående beslut. Förslaget pålägger icke hälsovårdsnämnderna några uppgifter av annan natur än förut och ger dem icke heller någon befogenhet av annan art än som nu tillkommer dem. Det bör även framhållas att, om ett misstag begåtts, rättelse kan vinnas genom besvär hos länsstyrelsen eller genom ansökan hos vattendomstolen. Skulle i något fall förordnande ha givits om att meddelat beslut omedelbart skall lända till efterrättelse, kan förordnandet, om så erfordras, genast hävas av högre instans eller verkställigheten inhiberas av vattenrättsdomaren.

Med avseende å de formella föreskrifterna i författningsförslagen ha motionärerna hemställt, att de måtte omarbetas så att klagomål från allmänheten skola anföras hos en enda myndighet, förslagsvis hälsovårdsnämnden. En sådan bestämmelse synes dock icke vara att förorda. Klagomål föränledas ofta av att hälsovårdsnämnden icke fullgjort vad på den ankommer, och uppenbarligen böra de i så fall få anföras hos annan myndighet. Överhuvud taget torde det överensstämman med den ordning som eljest tillämpas i vårt land, att den som har något att andraga må fritt framföra sina synpunkter hos myndighet, till vars tjänsteområde hör att beivra sådana missförhållanden som avses med klagomålen. Några skäl till avsteg från denna regel ha icke förebragts.

Det av motionärerna framförda önskemålet, att de nya bestämmelserna måtte utformas så, att ärendena om möjligt ej behandlas parallellt hos olika organ, torde sammanhånga med yrkandet, att hälsovårdsnämndernas befogenheter skola inskränkas. I denna del kan utskottet hänvisa till vad som förut anförts. Utskottet finner icke skäl att föreslå någon ändring av förslaget i nu nämnda syfte.

Förslaget om ändring i vattenlagen.

I vattenlagen regleras olika slags företag som röra vatten, däribland i 8 kap. företag som avse avledande av spillvatten eller annan flytande orenlighet, i lagen benämnt kloakvatten. Bestämmelserna i nämnda kap. äro

emellertid för närvarande i flera hänseenden ofullständiga. Sålunda saknas bestämmelser angående de förutsättningar under vilka spillvatten och annan flytande orenlighet må utsläppas i vattendrag, sjö eller annat vattenområde (recipienten). I detta avseende föreligger en väsentlig skillnad i jämförelse med andra i vattenlagen reglerade företag, om vilka fullständiga bestämmelser meddelas angående frågan under vilka förutsättningar och på vad sätt de må genomföras. Vid jämförelse med 7 kap., som reglerar torrlägningsföretag, framträder också såsom en brist i 8 kap., att det saknar stadganden om skyldighet att deltaga — tvångsdelaktighet — i kloakledningsföretag som lämpligen kan utföras så, att det länder till nytta för två eller flera intressenter.

De sakkunnigas förslag till lag om ändring i vissa delar av vattenlagen innehåller en fullständig omarbetning av 8 kap. Därjämte föreslås ändringar i 2, 3, 9—11 och 13 kap., vilka dock till huvudsaklig del äro följdändringar som sammanhånga med den nya lydelsen av förstnämnda kapitel.

Spillvatten och annan flytande orenlighet — avloppsvatten — indelas i förslaget alltefter härkomsten i två huvudgrupper. Spillvatten och orenlighet, som härrör från bostäder eller från verksamhet vilken icke är att hänföra till industriell rörelse, benämnes *kloakvatten*. Spillvatten och orenlighet, som härrör från industriell rörelse, benämnes *industriellt avloppsvatten*.

I förslaget behandlas först avledande av kloakvatten. Förslaget upptager i denna del till en början bestämmelser om framdragande av kloakledning över annans mark eller genom väg eller järnvägs eller spårvägs banvall eller stationsområde samt om underhåll av kloakledning m. m. De innehålla icke något väsentligt nytt i förhållande till gällande lag. En viktig nyhet innefatta däremot efterföljande bestämmelser om tvångsdelaktighet i kloakledningsföretag. De sakkunniga ha ansett ett starkt behov föreligga av sådana bestämmelser, vilka bland annat vore en oundgänglig förutsättning för att man skulle komma till rätta med avloppsförhållandena inom ett område med tät bebyggelse som ej utgjorde egen kommun eller municipalsamhälle. En annan nyhet i förslaget rör företag för såväl avledande av kloakvatten som torrläggning av mark. Bestämmelserna härom innebära bland annat, att samhällen eller enskilda som äro i behov av ledningar för avledande av kloakvatten samt ägare av mark som behöver torrläggas kunna tvingas att gå tillsammans i ett gemensamt företag, oavsett från vilken sida initiativet kommer till företaget. De sakkunniga ha uttalat, att vissa svårigheter i fråga om fördelningen av kostnaderna mellan kloakledningsintresset å ena samt torrlägningsintresset å andra sidan icke kunde undvikas, men att det likväl icke kunde vara föremål för tvekan, att bestämmelser borde meddelas om kombinerade företag av denna natur.

De bestämmelser om avledande av kloakvatten för vilka nu redogjorts skola enligt förslaget äga motsvarande tillämpning i fråga om industriellt avloppsvatten.

Beträffande åtgärder till motverkande av vattenförorening föreslås i flera hänseenden olika bestämmelser för kloakvatten å ena samt industriellt avloppsvatten å andra sidan. Till stöd för att göra denna skillnad har åberopats, att i fråga om kloakvatten borde tagas till utgångspunkt, att vederbörande över huvud taget icke skäligen kan förvägras att avleda kloakvattnet till någon närliggande recipient. Där en viss bebyggelse redan finnes, har det sålunda icke ansetts kunna komma i fråga att ur allmän eller enskild synpunkt ställa oöverstigliga hinder i vägen för kloakvattnets avledande. Lagstiftningens uppgift är i sådant fall enligt de sakkunnigas mening endast att meddela bestämmelser som syfta till att såvitt möjligt motverka olägenheter genom avledandet. En annan sak är, att bebyggelsen ej bör få växa upp på ett så planlöst sätt att vidtagandet av rationella åtgärder till motverkande av olägenheter genom vattenförorening försvåras eller fördyras. Detta spörsmål har av de sakkunniga ansetts höra hemma inom stadsplane- och fastighetsbildningslagstiftningen.

Den som avleder eller ämnar avleda kloakvatten till en recipient skall enligt förslaget, i den mån det kan anses skäligt, vidtaga erforderliga åtgärder till motverkande av förorening. Några detaljerade föreskrifter om vad som i varje fall skall iakttagas ha icke intagits i lagen. Om förorening vållas av kloakvatten som avledes från två eller flera samhällen eller fastigheter, kunna dessa enligt förslaget förpliktas att delta i kostnaden för ett gemensamt reningsverk eller för andra åtgärder i gemensamt intresse till motverkande av förorening, t. ex. rensningar i recipienten.

I fråga om industriellt avloppsvatten ha de sakkunniga framhållit, att utgångsläget vore ett annat. Den som vill utföra en industriell anläggning kan i viss utsträckning välja mellan flera platser, och ur förorenings-synpunkt är det av stor betydelse, om en fabrik förlägges t. ex. vid kusten i stället för vid ett mindre vattendrag ett stycke in i landet. Ehuru utrymmet för val mången gång är ganska begränsat, har nämnda förhållande såsom en konsekvens i lagstiftningen ansetts böra föranleda, att frågan om rätt att utsläppa industriellt avloppsvatten kan göras beroende av myndighets prövning. Denna skall enligt förslaget ankomma på vattendomstol, med eller utan föregången syneförrättning. I vissa fall skall frågan underställas Kungl. Maj:t.

I förslaget stadgas förbud att avleda industriellt avloppsvatten så att genom förorening av recipienten ur allmän eller enskild synpunkt uppkommer olägenhet av någon betydelse, såvida icke föroreningens förebyggande prövas kräva åtgärder som ej skäligen kunna fordras. Ågaren av fabrik eller annan industriell inrättning kan enligt förslaget åläggas icke blott att själv utföra åtgärder till motverkande av förorening eller att, eventuellt jämte andra, bekosta sådana åtgärder utan även att utgiva en särskild avgift till befrämjande av fisket inom landet.

Enligt förslaget äger Kungl. Maj:t förordna, att avloppsvatten från vissa fabriker eller industriella inrättningar ej i något fall må utsläppas i vattendrag, sjö eller annat vattenområde, innan frågan om erforderliga åtgärder till motverkande av förorening blivit prövad i den ordning förslaget inne-

håller. Denna bestämmelse är avsedd att komma till användning i sådana fall då man har särskild anledning att befara olägenheter genom förorening, och sådan förprovning som nu nämnts skall enligt förslag till kunskörelse i ämnet vara obligatorisk i fråga om anrikningsverk, sulfat- eller sulfatcellulosafabriker, träsliperier m. fl. Nämda befogenhet för Kungl. Maj:t kompletteras i förslaget av ett stadgande, enligt vilket förbud mot förorening genom industriellt avloppsvatten må meddelas beträffande visst vattenområde, då det med hänsyn till landets djur- eller växtvärld eller eljest ur naturskyddssynpunkt är av särskild betydelse.

Den som avleder kloakvatten eller industriellt avloppsvatten skall vara skyldig att giva ersättning för olägenhet genom förorening, såframt olägenheten är av någon betydelse och ej med hänsyn till förhållandena på orten skäligen bör tålas.

Till de materiella regler för vilka nu i huvudsak redogjorts ansluta i 8 kap. av förslaget utförliga regler om sättet för provning av frågor som röra avledande av kloakvatten eller industriellt avloppsvatten, om verkan av beslut i sådant ärende samt om förvaltningen av de gemensamma angelägenheterna för ett företag med två eller flera intressenter m. m.

I 2, 3 och 9 kap. vattenlagen ha smärre ändringar föreslagits. Beträffande 10, 11 och 13 kap. innehåller förslaget ett stort antal tillägg till eller jämkningar av vattenlagens bestämmelser om förfarandet vid syneförrättning eller inför vattendomstol samt om handräckning och straff.

I yttrandena ha grunddragen i förslaget till ändring av vattenlagen i allmänhet icke föränlett några erinringar. Vissa anmärkningar ha dock framställts. I denna del får utskottet hänvisa till propositionen.

I propositionen har de sakkunnigas förslag upptagits med allenast vissa mindre jämkningar i syfte bland annat att närma bestämmelserna om tvångsdelaktighet i kloakledningsföretag till stadsplanelagens gatukostnadsbestämmelser.

I motionen II: 246 har yrkats skärpning och förtydligande av förslagets bestämmelser i 8 kap. 23 § om skyldighet att motverka vattenförorening genom kloakvatten. Sedan i motionen erinrats att enligt förslaget åtgärder till motverkande av vattenförorening skulle vidtagas i den mån det vore skäligt, framhålla motionärerna, att detta uttryck vore alltför tånjbart och syntes kunna tolkas så godtyckligt att icke mycket vore vunnet utöver vad som nu gällde. Orden »i den mån så kan anses skäligt» borde därför enligt motionärernas mening utgå ur lagtexten. Motionärerna ha vidare åberopat uttalande av en förste provinsialläkare, som ansett att i lagen särskilt borde nämnas att förskämning av luften borde förebyggas. Ehuru departementschefen förklarar, att till olägenheter, vilka enligt förslaget borde motverkas, givetvis hörde stank som uppkomme genom vattenförorening, syntes det vara fara värt, att just på denna punkt tolerabla sanitära förhållanden kunde anses föreligga så snart icke något men ur hälsosynpunkt kunde fastslås härröra

från en illaluktande luft. Motionärerna ha därför ansett, att i lagen borde tydligt utsägas att av kloakvatten uppkommen förskämning av luften skulle motverkas. Paragrafen borde alltså förslagsvis erhålla följande lydelse:

»Den, som avleder eller ämnar avleda kloakvatten till vattendrag, sjö eller annat vattenområde, vare skyldig att vidtaga erforderliga åtgärder till motverkande av vattnets förorening eller därav uppkommande förskämning av luften.»

På grund av det anförda ha motionärerna hemställt, att riksdagen vid behandlingen av propositionen måtte vidtaga de förändringar i 8 kap. 23 § som sålunda påyrkats, samt att utskottet måtte ombesörja den ändring i nämnda paragrafs formulering, som därav erfordrades.

Utskottet. Frågan om rening av kommunalt avloppsvatten kan, såsom förut nämnts, numera anses tekniskt löst. I praktiken kan emellertid icke krävas, att alla åtgärder vidtagas som skulle erfordras för ett fullständigt eliminerande av varje olägenhet t. ex. ur estetisk synpunkt genom förorening. Och även mindre långtgående krav kunna med hänsyn till kostnaderna tänkas medföra obilliga verkningar. Utrymme för en prövning som tager hänsyn till olika omständigheter måste alltså finnas. För att utmärka detta har i 8 kap. 23 § i förslaget angivits, att erforderliga åtgärder till motverkande av förorening skola vidtagas i den mån det kan anses skäligt. Utskottet finner denna formulering tillfredsställande och kan alltså icke biträda yrkandet i motionen II: 246, att orden »i den mån det kan anses skäligt» skola utgå ur paragrafen. Såsom de sakkunniga framhållit får förslaget icke tolkas så, att förorening som t. ex. medför fara för spridande av sjukdom får fortgå. Hur långt kraven på vattnets renhet därutöver kunna sträckas, såsom då behov av tillgång till badmöjligheter förefinnes, måste däremot bedömas med hänsyn till vad som är möjligt att uppnå i varje särskilt fall.

Vad angår yrkandet i samma motion, att i nämnda paragraf måtte uttryckligen angivas att förskämning av luften skall motverkas, har föredragande departementschefen uttalat, att till olägenheter, vilka enligt paragrafen böra motverkas, givetvis hör stank som uppkommer genom kloakvattnets avledande till recipienten. Utskottet finner icke lämpligt att såsom motionärerna föreslagit i lagen särskilt nämna, att förskämning av luften skall motverkas. Denna olägenhet är endast en av de menliga verkningar som kan uppkomma genom att recipienten förorenas, och det torde icke vara tillräcklig anledning att framhålla den framför andra. Om förskämning av luften särskilt nämndes i 8 kap. 23 §, skulle för övrigt tvekan lätt kunna uppkomma om rätta innebörden av andra lagrum, där det kortare uttryckssättet användes och ej gärna kan utbytas mot ett längre. Med anledning av vad motionärerna anført må i detta sammanhang tillika framhållas, att sanitära olägenheter genom dålig lukt anses vara förhanden även om någon direkt menlig inverkan på människors hälsotillstånd icke kan visas men lukten likväl skapar otrevnad eller annat obehag för människorna.

Av övriga bestämmelser i lagförslaget har utskottet särskilt uppmärksam-

mat föreskrifterna om fördelningen av kostnaderna för gemensamma företag. Enligt 8 kap. 10 § skall anläggningskostnaden för en för två eller flera samhällen gemensam kloakledning i första hand fördelas med hänsyn tagen till mängden och beskaffenheten av det kloakvatten som skall avledas från vart samhälle. Det är vanligt att i samhällenas kloakledningar avledes jämväl industriellt avloppsvatten. Uppenbart är, att i så fall vid fördelningen skall tagas hänsyn till den sammanlagda vattenmängd som samhället avleder genom ledningen. Detta följer av bestämmelsen i 8 kap. 31 §, enligt vilken bland annat 10 § skall äga motsvarande tillämpning i fråga om industriellt avloppsvatten.

I förslaget ha upptagits vissa särskilda bestämmelser för det fall, att såsom delägare i ett gemensamt kloakledningsföretag skola ingå, å ena sidan, ett samhälle och, å andra sidan, en eller flera fastigheter belägna å område som tillhör samhället men ligger utom stadsplan. I 8 kap. 14 § stadgas, att vid fördelning av kostnaderna för ett dylikt företag skall tagas skälig hänsyn jämväl till samhällets skyldighet att svara för allmänna sanitära intressen. Med tillämpning av denna regel bör kostnadsfördelningen enligt förslaget lända till rimligt resultat även i fråga om ytterområden i större samhällen, där de enskilda fastigheternas ekonomiska bärkraft enligt vad erfarenheten visat ej är stor. Det är nödvändigt att se till, att dylika fastigheter, vilkas ägare äro skattskyldiga till samhället och alltså i sin mån även deltaga i samhällets utgifter för avloppsnätet inom stadsplan, icke komma att belastas på ett sätt som ter sig obilligt vid jämförelse med fastigheter inom stadsplan.

Övriga lagförslag.

De lagförslag som i övrigt framlagts genom propositionen bygga liksom förslaget om ändring i vattenlagen på de sakkunnigas förslag. Då någon sanitär tillsynsmyndighet icke nu föreslås, ha emellertid väsentliga ändringar blivit nödvändiga. Med anledning av invändningar i yttrandena ha vissa av de ändringar som de sakkunniga föreslagit i stadsplanelagen icke upptagits i detta sammanhang.

Enligt förslaget till lag om tillsyn över vattendrag, sjöar och andra vattenområden skall sådan tillsyn ur fiske- och naturskyddssynpunkt under lantbruksstyrelsens inseende utövas av den förut nämnda fisketillsynsmyndigheten. Beträffande myndighetens befogenheter stadgas bland annat, att om tillsynsmyndigheten finner att industriellt avloppsvatten eller kloakvatten genom förorening medför olägenhet av någon betydelse, den äger meddela råd och anvisningar angående lämplig åtgärd till motverkande därav. Myndigheten skall vidare äga rätt att hos länsstyrelsen göra framställning om förbud mot utsläppande av avloppsvatten utan erforderlig rening eller angående åtgärd till motverkande av olägenhet genom utsläppande därav. Finnes vattendomstols prövning erforderlig, äger till-

synsmyndigheten hos vattendomstolen föra talan om förbud eller åtgärd som nu sagts enligt vad i vattenlagen sägs. Därjämte stadgas att Kungl. Maj:t äger föreskriva skyldighet att göra anmälan till fisketillsynsmyndigheten i ärenden som röra dess verksamhet.

Tillsyn ur hälsovårdssynpunkt skall enligt förslaget utövas av hälsovårdsmyndigheterna. I den mån så lämpligen kan ske skall emellertid även fisketillsynsmyndigheten utöva tillsyn ur hälsovårdssynpunkt.

Förslaget upptager vidare bland annat bestämmelser om tillsyningsmän, som av särskild anledning kunna förordnas för viss fabrik eller inrättning.

I förslag till lag om ändrad lydelse av 13 och 63 §§ stadsplanelagen den 29 maj 1931 ha upptagits vissa nya bestämmelser om nybyggnadsförbud. Beträffande stad skall sålunda länsstyrelsen, om så finnes erforderligt, äga att för område utom stadsplan, för vilket avstyckningsplan blivit godkänd, meddela förbud mot nybyggnad utan länsstyrelsens tillstånd, innan avlopp för området anordnats. För landet skall länsstyrelsen er hålla samma befogenhet för område som ingår i byggnadsplan eller avstyckningsplan. Av motiveringen framgår, att bestämmelserna äro avsedda att användas för att förmå markexploatörer att i tid ordna erforderliga huvudavlopp.

Förslagen till lag angående ändrad lydelse av 5 kap. 8 a § lagen den 12 maj 1917 om fastighetsbildning i stad och till lag angående ändrad lydelse av 19 kap. 1 § lagen den 18 juni 1926 om delning av jord å landet innebära allenast en mindre ändring i syfte att utmärka, att vid upprättande av avstyckningsplan skall uppmärksammas jämväl behovet av reningsanordningar för avlopp från området.

Utskottet. Beträffande den föreslagna tillsynslagen kan utskottet hänvisa till vad utskottet anfört om huvudgrunderna för propositionen.

De bestämmelser om nybyggnadsförbud som föreslagits i stadsplanelagen torde vara önskvärda men måste handhas med varsamhet. Utskottet vill understryka, att frågan om meddelande av förbud mot nybyggnad i avvaktan att avlopp för visst område anordnas bör — såsom förslaget torde förutsätta — såvitt möjligt upptagas i samband med fastställande av byggnadsplan eller godkännande av avstyckningsplan för området. Förbudet kommer i så fall att drabba exploatören innan han i allmänhet hunnit försälja tomter, och spekulanter på tomterna kunna vid företagna efterforskningar i tid er hålla kännedom om de bestämmelser som må gälla för området. Därest nybyggnadsförbud meddelas vid en senare tidpunkt, kan det tänkas verka obiligt för den enskilde. Detta bör därför undvikas.

I övrigt har utskottet ej funnit anledning till erinran mot förslagen.

Förslaget om ändring i hälsovårdsstadgan.

Det genom propositionen framlagda förslaget till förordning om ändring i vissa delar av hälsovårdsstadgan den 19 juni 1919 överensstämmer, fransett vissa smärre jämkningar, helt med de sakkunnigas förslag.

I hälsovårdsstadgans bestämmelser om hälsovårdsnämnds allmänna skyldigheter har till en början intagits uttrycklig erinran om att nämnden bör motverka olägenheter genom vattenförening. För landsbygden har tillagts, att nämnden bör verka för att avlopp anordnas, särskilt för tätbebyggda områden.

I förslaget stadgas vidare skyldighet att göra förhandsanmälan till hälsovårdsnämnden i orten, innan någon för avledande av spillvatten eller annan flytande orenlighet anordnar underjordisk avloppsledning, med undantag dock för servisledningar. Vid sådan anmälan skola fogas karta och beskrivning över ledningen, varmed bland annat åsyftas att ledningarnas sträckning icke skall falla i glömska. Vidare har för landsbygden införts krav på hälsovårdsnämndens tillstånd, innan någon anordnar vattenklosett. Sådant krav gäller förut för stad. Om vattenklosett föranleder olägenheter, skall nämnden, likaledes i överensstämmelse med vad som gäller för stad, äga förbjuda dess användning.

Förslaget innebär ytterligare bland annat, att den som vill anlägga mejeri skall göra anmälan därom hos hälsovårdsnämnden i enlighet med de regler som nu gälla om anmälan rörande ett stort antal andra anläggningar. I ärendet, där förhandsanmälan skall göras både hos hälsovårdsnämnd och hos fisketillsynsmyndigheten, bör nämnden enligt förslaget avvakta fisketillsynsmyndighetens yttrande, innan besked meddelas.

I övrigt innehåller förslaget ett flertal smärre följdändringar. Tillika må nämnas att enligt förslaget viten som ådömas kommun eller samhälle ej, såsom nu, skola tillfalla kommunen utan gå till kronan.

I yttrandena över de sakkunnigas förslag gjordes såsom tidigare nämnts särskilt från industriens sida anmärkning mot att hälsovårdsnämnden i huvudsak skulle komma att bibehållas vid sina hittillsvarande befogenheter, med hemställan att dess befogenheter måtte inskränkas.

Förut har även redogjorts för yrkanden i samma riktning i motionerna I: 187 och II: 252.

Utskottet har funnit de föreslagna ändringarna lämpliga. Vad särskilt angår hälsovårdsnämndernas befogenheter vill utskottet hänvisa till vad som anförts vid behandlingen av huvudgrunderna i propositionen.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

A) att riksdagen måtte antaga de genom propositionen framlagda lagförslagen;

B) att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl Maj:t anmäla, att riksdagen ej funnit skäl till erinran med anledning av för-

Andra lagutskottets utlåtande Nr 12.

slaget till förordning om ändring i vissa delar av hälsovårdsstadgan den 19 juni 1919; samt

C) att motionerna I: 187, II: 246 och II: 252 måtte anses besvarade genom utskottets hemställan under A och B.

Stockholm den 27 mars 1941.

På andra lagutskottets vägnar:

DAVID NORMAN.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Norman*, *Hagman**, *Tamm*, *Löfvander**, *Forsslund*, *Wistrand*, *Nils Elowsson** och *Näslund*;

från andra kammaren: fröken *Hesselgren*, herr *Hage*, fröken *Andersson*, herrar *Hallagård*, *Holm*, fru *Johansson* och fröken *Rosén**.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.
